

32/uub(637)
2eer

Een belevingsmeter voor landinrichtingsprojecten

J.F. Coeterier
M.B. Schöne

BIBLIOTHEEK "DE HAAFF"
Droevendaalsesteeg 3a
6708 PB Wageningen

Rapport 637

DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1998

LSN 957131

REFERAAT

Coeterier, J.F., M.B. Schöne, 1998. *Een belevingsmeter voor landinrichtingsprojecten*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 637. 58 blz. 4 fig.; 2 tab.; 4 ref.

In opdracht van de Dienst Landelijk Gebied is belevingsonderzoek uitgevoerd ten behoeve van het Beslissingsondersteunend Model voor de Landinrichting (BEL), met als doel een instrument te leveren waarmee de belevingswaarde van landschappen gemeten kan worden en dat bruikbaar is voor landinrichtingsplannen. Het onderzoekgebied was het landinrichtingsgebied Epe-Vaassen. De studie heeft een landelijk bruikbaar instrument opgeleverd. Het heeft de vorm van een vragenlijst en bevat acht basiskwaliteiten van landschappen, waarbij elke basiskwaliteit weer deelvragen heeft. Daarnaast zijn er dragers van de kwaliteiten, fysieke elementen en kenmerken van het landschap. Deze maken de resultaten gebiedsspecifiek. Meting van de belevingskwaliteiten moet gebeuren in landschappelijk homogeen gebieden bij ca. dertig mensen per (deel)gebied.

Trefwoorden: belevingswaarde, landinrichting, omgevingspsychologie.

ISSN 0927-4499

© 1998 DLO Staring Centrum, Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied (SC-DLO),
Postbus 125, NL-6700 AC Wageningen.
Tel.: (0317) 474200; fax: (0317) 424812; e-mail: postkamer@sc.dlo.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO-Staring Centrum.

DLO-Staring Centrum aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Projectnummer 3390

[Rapport 637/IS/03-98]

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	13
2 Methode	15
3 Resultaten	19
3.1 Gebiedsindeling	19
3.2 Schriftelijke enquête	21
3.3 Diepte-interviews	22
3.4 Het meetinstrument	23
3.5 Relatie tussen de belevingskwaliteiten en de sectorale aspecten van BEL	27
3.6 Antwoorden op de onderzoeksvragen	27
4 Conclusies	29
5 Het uitgewerkte meetinstrument SPEL	31
Literatuur	39
<i>Aanhangsel</i>	
De enquête zoals afgenomen in Epe-Vaassen	41

Woord vooraf

Sinds kort is er een grote vraag vanuit het beleid naar graadmeters of indicatoren op diverse terreinen. Dit zijn criteria waarmee effecten van ingrepen te meten zijn. Ze moeten bruikbaar zijn in alle fasen van beleid, van planvorming tot evaluatie. Ze moeten dus kwantitatief zijn, of makkelijk te kwantificeren, en eenvoudig te gebruiken. Tevens fungeren ze als de noodzakelijk en voldoende voorwaarden voor kwaliteit.

Nu zijn in eerder onderzoek, voor het project Meetnet Landschap, graadmeters voor de belevingswaarde van landschappen ontwikkeld. Doel van dit project was het monitoren van landschapsveranderingen. Het ging daarbij om het meten van de belevingswaarde van het huidige landschap.

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) is bezig een beslissingsondersteunend systeem te ontwikkelen voor landinrichtingsprojecten (BEL) en wil daar ook de belevingswaarde bij betrekken. DLG heeft daarom DLO-Staring Centrum opdracht gegeven daarvoor een meetinstrument te leveren. Nu was er al het instrument voor het Meetnet Landschap, alleen was nog niet duidelijk of dat ook bruikbaar is voor planvorming in landinrichtingsprojecten. Dit na te gaan was het doel van dit onderzoek, en het completeren van het instrument op die punten waar aanvulling of specificatie nodig zou blijken te zijn.

In overleg met DLG is een proefgebied gekozen om het instrument te testen en te vervolmaken. Dit is het gebied Epe-Vaassen. Hoewel het onderzoek inzicht heeft opgeleverd in de kwaliteiten van het gebied, was dit geen doel van onderzoek. Het ging alleen om het leveren van een meetinstrument voor de belevingswaarde dat nationaal bruikbaar is, in elk landinrichtingsproject. Dit verslag beperkt zich derhalve tot de meettechnische aspecten van het onderzoek en de eigenschappen van het meetinstrument. Gebiedsresultaten verschijnen in een aparte publicatie.

Samenvatting

In opdracht van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) van het Ministerie van LNV is een instrument ontwikkeld om de belevingswaarde van het landschap te meten. Dit instrument moet gebruikt kunnen worden in het Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor de Landinrichting (BEL). Het instrument moet inzicht geven in de belevingskwaliteiten van het huidige landschap, maar het moet ook bruikbaar zijn voor de planning, dus inzicht geven in de effecten van mogelijke veranderingen op de beleving.

Landschapsbeleving speelt zich af op tenminste drie niveaus:

- Een algemeen niveau van de aantrekkelijkheid van het landschap als geheel, van schoonheid, sfeer e.d.; dit is een totaliteitsbeoordeling.
- Dit totaaloordeel is samengesteld uit de waardering op een beperkt aantal **basiskwaliteiten**, zoals ruimtelijkheid, historisch karakter, natuurlijkheid, waarbij het geheel echter meer is dan de som der delen.
- Elke basiskwaliteit is weer samengesteld uit een aantal **deelkwaliteiten**.

In eerder onderzoek was al een instrument ontwikkeld om de basis- en deelkwaliteiten van het landschap te meten (Coeterier, 1997). Het heeft de vorm van een vragenlijst waarin mensen een cijfer geven voor elke kwaliteit. Het huidige onderzoek diende om na te gaan of de vragenlijst ook te gebruiken is voor de planvorming in landinrichtingsprojecten. Hiertoe is, in overleg met DLG, als proefgebied het landinrichtingsgebied Epe-Vaassen gekozen, bestaande uit de herinrichting Epe-Vaassen West en de RAK Epe-Vaassen Oost, met een kleine uitbreiding langs de IJssel naar het noorden. Landschappelijk gezien is dit gebied niet homogeen. Deskundigen onderscheidden drie deelgebieden met een eigen karakter (fig.1). De bewoners is gevraagd de vragenlijst in te vullen voor het deelgebied waar zij wonen.

De vragenlijst geeft inderdaad inzicht in de kwaliteiten van het bestaande landschap. In zijn huidige vorm is hij echter nog niet direct bruikbaar voor de planning. Daarvoor moeten per basiskwaliteit nog de volgende vragen aan de vragenlijst toegevoegd worden:

- Hoe is het verband tussen de waargenomen kwaliteit en concrete landschapskenmerken en elementen? Dit zijn de **dragere** van die kwaliteit.
- Welke ontwikkelingen doen afbreuk aan de kwaliteit?
- Door welke maatregelen kan de kwaliteit bevorderd worden?

De vragenlijst bevat dus vragen naar basiskwaliteiten, deelkwaliteiten en dragere. Hoewel het instrument algemeen bruikbaar is in landinrichtingsprojecten, zijn de resultaten **gebiedsspecifiek**. Dit heeft verschillende consequenties:

- Ruimtelijkheid blijkt een belangrijke belevingskwaliteit van het gebied te zijn, die in verschillende landschappen echter door verschillende elementen of

kenmerken bepaald kan worden. In de planning moet dus rekening gehouden worden met die lokale omstandigheden.

- De vragenlijst moet worden afgenomen in landschappelijk homogene gebieden, anders zijn de beoordelingen niet eenduidig. Als een te beoordelen gebied uit drie verschillende landschappen bestaat en de mensen mogen maar één cijfer geven voor ruimtelijkheid, dan zal dat oordeel een gewogen gemiddelde zijn van de ruimtelijkheid in die drie landschappen. Maar omdat mensen verschillende criteria en wegingsfactoren hanteren, zijn de cijfers inhoudelijk niet meer vergelijkbaar; eenzelfde cijfer kan door geheel verschillende dingen worden bepaald. Voor het vaststellen van landschappelijk homogene gebieden in een plangebied kan uitgegaan worden van een landschapsindeling die eveneens in eerder belevingsonderzoek is gevonden. Mensen blijken in hun beleving maar een beperkt aantal landschapstypen te onderscheiden, zoals een rivierlandschap of een polderlandschap. Overgangsgebieden tussen deze typen hebben voor mensen een eigen karakter en moeten beschouwd worden als zelfstandige typen.
- Als een plangebied meerdere landschapstypen omvat, moet de enquête in elk type afgenomen worden.
- De beoordelingen op de basis- en deelkwaliteiten kunnen per homogeen gebied opgenomen worden in een GIS-systeem, en dus in een landelijk gegevensbestand. Dit maakt onderlinge vergelijkbaarheid en monitoring mogelijk, en versterkt de beslissingsondersteunende functie van het instrument.

In de vragenlijst wordt gevraagd naar de waarneming en naar de waardering. Als regel geven de vragen naar de basiskwaliteiten een waardering, bijv. of de ruimtelijkheid van het landschap als prettig of onprettig wordt ervaren, en de vragen naar de deelkwaliteiten meer een toestandsbeschrijving, bijv. of het landschap open of gesloten is. Zo kan per basiskwaliteit worden vastgesteld hoe de verschillende deelkwaliteiten tot de waardering bijdragen. Als ruimtelijkheid bijv. hoog gewaardeerd wordt en het landschap wordt beschreven als open, is openheid een positieve kwaliteit. Via de vraag naar dragers is dan verband te leggen met de planning. Als ruimtelijkheid laag gewaardeerd wordt omdat er een slechte inpassing van nieuwe elementen in het bestaande landschap is, en inheemse beplanting is een drager, dan kan de waardering vergroot worden door nieuwe elementen in te planten met inheemse boomsoorten.

Zo'n maatregel kan een meervoudig positief effect hebben. Verschillende basiskwaliteiten blijken namelijk vaak dezelfde dragers te hebben. Zo draagt inheemse beplanting niet alleen bij tot de ruimtelijkheid, maar ook tot de natuurlijkheid, de eenheid en het historisch karakter. **Er bestaat geen eenduidige relatie tussen basiskwaliteiten en dragers.** Enerzijds heeft elke basiskwaliteit zijn eigen groep dragers, maar anderzijds zit er veel overlapping tussen die groepen. Bovendien zijn die dragers gebiedsafhankelijk, of gebiedsspecifiek; de groep dragers voor natuurlijkheid in een landschap kan sterk afwijken van de groep dragers voor natuurlijkheid in het naburige landschap. Dit maakt planning moeilijk, omdat een maatregel ten aanzien van een drager op meerdere basiskwaliteiten kan uitwerken – en verschillend in verschillende (deel)gebieden. Deze complexe relatie tussen subjectieve en objectieve kenmerken maakt ook, dat er aan de sectorale aspecten van BEL geen eenduidige inhoud is te geven vanuit de beleving.

Wat de steekproefgrootte betreft is het niet nodig om in een gebied 500 vragenlijsten af te nemen. Per landschappelijk homogeen gebied kan worden volstaan met ca. 30 willekeurig gekozen personen. Autochtone bewoners verdienen de voorkeur omdat zij het landschap beter kennen.

Het nut van het thans ontwikkelde meetinstrument is, dat het **interactieve planvorming** kan bevorderen: horen wat mensen kwaliteiten vinden *tijdens* het proces van planvorming, ofwel: het aangaan van een dialoog met bewoners en gebruikers tijdens de planvorming, ofwel de inbreng van een 'bottom-up'-benadering in dit proces.

1 Inleiding

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft aan SC-DLO opdracht gegeven een meetinstrument voor de belevingswaarde van landschappen te ontwikkelen dat bruikbaar is voor landinrichtingsplannen. Twee zaken waren aanleiding voor de opdracht:

De eerste aanleiding was, dat landinrichtingsprocedures veranderen. De doelstellingen worden integraler en de projecten moeten een milieueffectrapportage doorlopen. Om de projecten vlotter te laten verlopen is BEL in ontwikkeling: een Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor de Landinrichting. BEL richt zich op kwaliteiten en randvoorwaarden voor landbouw, natuur, landschap en recreatie. Bij kwaliteiten gaat het om milieu, duurzaamheid, identiteit en leefbaarheid. Bij randvoorwaarden om kosteneffectiviteit, draagvalk en projectduur.

Voor het landschap is **identiteit** het centrale begrip waaraan men veranderingen wil evalueren. Als eerste stap wil BEL vaststellen welke kwaliteiten van het plangebied met identiteit verbonden zijn. Naast identiteit onderscheidt BEL de sectorale aspecten: schaal van de ruimte, historiciteit, natuurlijkheid en functionaliteit. Deze aspecten worden voor een gebied door deskundigen uitgewerkt op basis van hun fysieke aspecten. Wat bewoners en gebruikers onder de identiteit van het gebied verstaan en welke aspecten daarbij van belang zijn, blijft echter buiten beschouwing. De (concept)nota 'Aangenaam kennis te maken met BEL (1998) zegt daarover:

"Toch kan het nuttig zijn daaraan wèl in een of andere vorm aandacht te besteden, bijv. omdat dan getoetst kan worden welk gewicht bewoners en gebruikers van een gebied hechten aan verschillende aspecten van een landschap. Ook in verband met communicatieve planvorming zou belevingsonderzoek een rol kunnen vervullen."

En

"In het BEL-landschapkader zou belevingsonderzoek zinvol kunnen zijn op de volgende punten:

- Bepalen van de context van elementen en patronen (sectorale criteria cultuurhistorie, criteria natuurlijkheid en functionaliteit).
- Toekennen van gewichten aan criteria en nuanceren van het effect van ingrepen (in Drachten vinden de bewoners het patroon van elzensingels en de ruimtelijke opbouw die daar bij hoort belangrijk. Dat kan betekenen dat aan alternatieven die het patroon behouden relatief veel gewicht moet worden toegekend. In Nijkerk-Putten is de openheid van de polder nu vooral nog een beleidscategorie. Vinden de bewoners die openheid ook belangrijk en zo ja, wat vinden ze er belangrijk aan? Daarover kan belevingsonderzoek duidelijkheid bieden).
- Vaststellen van identiteit van een gebied/opsporen van de zognoemde syntheseskenmerken van het landschap. Dit zijn eigenschappen die voor bewoners en gebruikers het wezenlijke van het landschap bepalen. Zo leverde belevingsonderzoek in de Krimpenerwaard op dat het onderscheid tussen de (cultureel) voorkant en de (natuurlijke) achterkant van het landschap wezenlijk werd gevonden. In de Veenkoloniën was dat het nut, en in Midden-

Brabant de kleinschalige afwisseling tussen allerlei vormen van grondgebruik. Wat het wezenlijk is voor Nijkerk-Putten, is onbekend. De synthesekenmerken zijn ook bepalend voor de invulling van het sfeerbeeld.”

De tweede aanleiding was, dat in het kader van de projecten ‘Meetnet Landschap’ en ‘Monitoring Kwaliteit Groene Ruimte’ belevingsonderzoek is uitgevoerd dat als doel had: ‘Het ontwikkelen van een instrument om de belevingswaarde van het landschap te meten.’

In dit onderzoek zijn acht basiskwaliteiten gevonden, met per basiskwaliteit een aantal deelkwaliteiten. Op grond hiervan is een vragenlijst ontwikkeld waarbij de basiskwaliteiten en de deelkwaliteiten de meetschalen van het instrument vormen. Voor elke kwaliteit geven de geënquêteerden een cijfer. De vragenlijst geeft dus een kwantitatief resultaat. Opvallend is, dat de vier sectorale aspecten van BEL ook aanduidingen van belevingskwaliteiten zijn (zie tabel 1). Het is alleen de vraag of hun inhoud ook overeenstemt.

Hoewel het instrument ontwikkeld is voor monitoring, is niet bekend of het ook bruikbaar is voor planvorming. Het huidige onderzoek moet deze vragen beantwoorden.

Tabel 1 BEL-kenmerken en belevingskwaliteiten

BEL	Belevingskwaliteiten
Integraal effect	Basiskwaliteiten
Identiteit	Eenheid
Sectorale aspecten	
Schaal van de ruimte	Ruimtelijkheid
Historiciteit	Historisch karakter of tijdbeeld
Natuurlijkheid	Natuurlijkheid
Functionaliteit	Gebruik (maatschappelijk en individueel)

Behalve de in het schema aangeduide aspecten heeft belevingsonderzoek nog meer kwaliteiten opgeleverd. Dit zijn bodem en waterhuishouding, seizoensaspecten en beheer. Bodem en water zijn belangrijk voor het gebruik van het landschap. Seizoensdifferentiatie zorgt voor variatie in de kwaliteiten ‘natuurlijkheid’ en ‘ruimtelijk karakter’ qua beeld en in ‘gebruik’ qua activiteiten. Bij ‘beheer’ gaat het om beheer door overheid en particulieren. Het is meer dan alleen onderhoud en verzorging, maar betreft ook regels en voorschriften en dingen zoals het zetten van hekken.

2 Methode

Door een gebiedsstudie uit te voeren is geprobeerd het meetinstrument bruikbaar te maken voor BEL. Het heeft de vorm van een vragenlijst. Door bewoners deze te laten invullen kan nagegaan worden wat de relatie is tussen de sectorale aspecten van BEL en de belevingskwaliteiten. Zo kan een toetsing en een onderbouwing gegeven worden van het oordeel door deskundigen over wat belangrijk is in het landschap.

Het te kiezen onderzoeksgebied moest aan de volgende eisen voldoen:

- Het bevindt zich in een vroeg stadium van planvorming, zodat informatie over de belevingswaarde gebruikt kan worden in de planvorming.
- Het heeft voldoende landschappelijke differentiatie, zodat alle belevingsvariabelen een rol spelen. Er kunnen dan onderlinge verbanden en gewichten van kwaliteiten worden vastgesteld en deelgebieden vergeleken worden.

Op grond van deze criteria is gekozen voor het landinrichtingsgebied Epe-Vaassen, bestaande uit de herinrichting Epe-Vaassen West en de RAK Epe-Vaassen Oost, met een kleine uitbreiding langs de IJssel in noordelijke richting (fig.1).

In de opdrachtverlening is gesteld dat:

'het de betrokkenen duidelijk moet zijn dat het niet gaat om een op het gebied gericht onderzoek maar om een algemeen doel: het ontwikkelen en toetsen van een meetinstrument dat bruikbaar moet zijn in alle landinrichtingsgebieden, en dat de keuze voor Epe-Vaassen uitsluitend berust op de geschiktheid van het gebied voor dit onderzoek.'

Desondanks heeft het onderzoek wel gebiedsresultaten opgeleverd. Deze zijn vastgelegd in Interne Mededelingen 515 van het SC-DLO.

Het onderzoek omvat vier fasen:

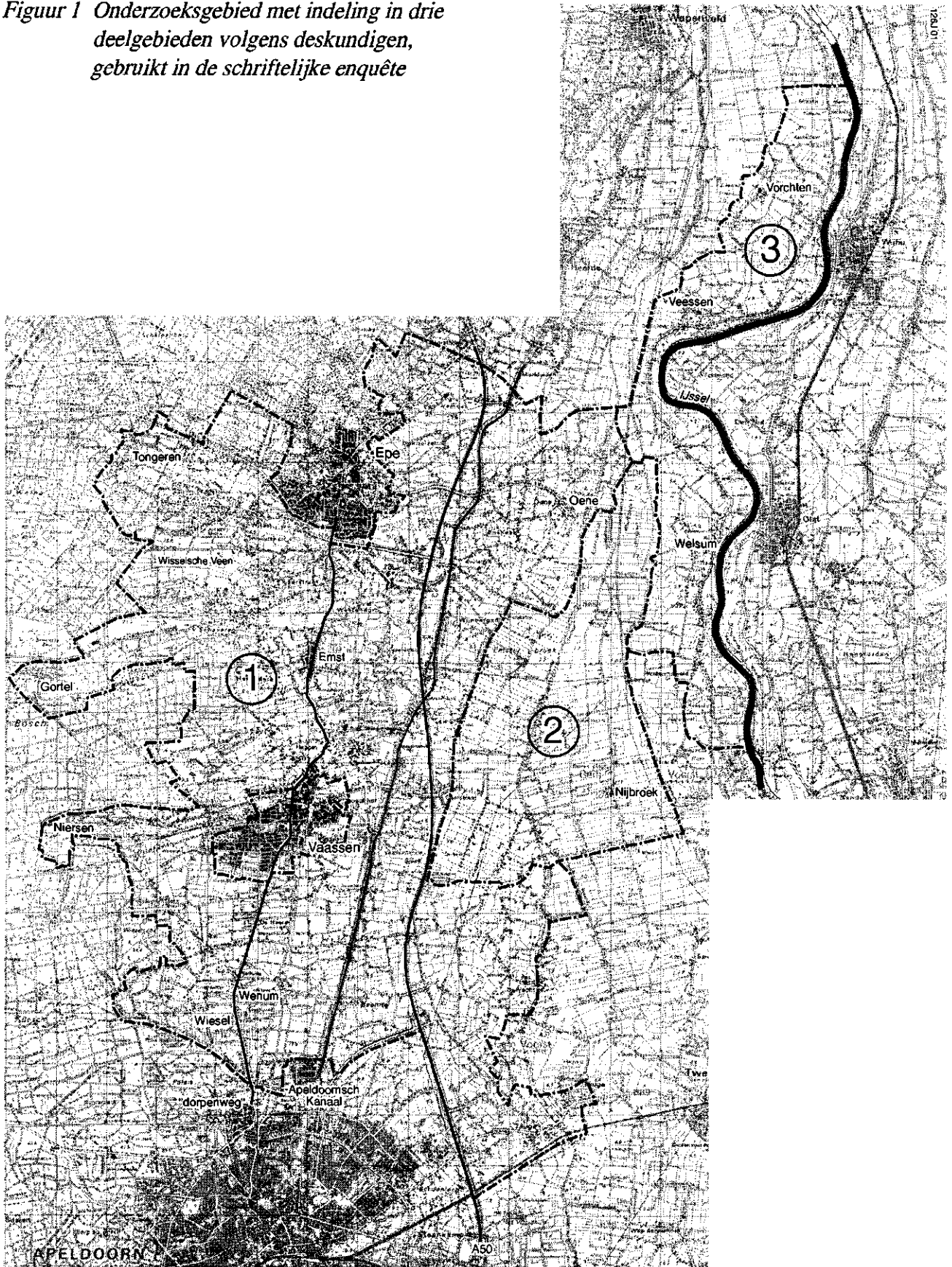
1 Gebiedsindeling

Deskundigen hebben een gebiedsindeling gemaakt in drie deelgebieden die volgens hen landschappelijk homogeen zijn, namelijk een esdorpenlandschap in het westen, een rivierlandschap in het oosten en een veenontginningsgebied daartussen (fig.1). In elk deelgebied zijn foto's gemaakt die gebruikt zijn bij de toetsing in fase 3.

Het onderzoek moet dan de volgende vragen beantwoorden:

- 1 Vinden de respondenten de door deskundigen onderscheiden deelgebieden inderdaad verschillend?
- 2 Hebben de door deskundigen onderscheiden deelgebieden voor de bewoners inderdaad een eigen karakter?

Figuur 1 Onderzoeksgebied met indeling in drie deelgebieden volgens deskundigen, gebruikt in de schriftelijke enquête

2 Schriftelijke enquête

Het eerder ontwikkelde meetinstrument heeft de vorm van een vragenlijst. Deze is afgenomen bij ca. 500 bewoners. Dit aantal hangt samen met de grootte en bewoningsdichtheid van het gebied. Uitvoering van de enquête is uitbesteed aan Bureau Intomart te Hilversum. De respondenten moesten een cijfer geven tussen 1 en 10 voor de volgende acht basiskwaliteiten:

- eenheid of eigen karakter van het landschap;
- de inrichting voor gebruik
- eigen gebruiksmogelijkheden;
- historisch karakter;
- natuurlijkheid;
- ruimtelijkheid;
- zintuiglijke indrukken, zoals kleuren, geuren en geluiden;
- beheer van het landschap.

Elke basiskwaliteit is weer uitgewerkt in deelkwaliteiten, waarvoor eveneens een cijfer gegeven moest worden. Daarnaast is per basiskwaliteit gevraagd welke elementen of kenmerken in het landschap die kwaliteit bepalen. Dit zijn de dragers. Aan de hand hiervan kan overeenstemming met BEL-aspecten worden vastgesteld. Verder zijn vragen toegevoegd over de aantrekkelijkheid van het landschap en een oordeel over het gemeentelijk beleid op diverse aspecten. Ook hiervoor moest een cijfer gegeven worden. Daarnaast moest men een typering van het landschap geven. Tenslotte zijn er vragen over schoonheid en sfeer gesteld, omdat deze in eerdere versies van BEL een rol speelden, en naar wat bewaard moet blijven in het landschap bij veranderingen.

Van de drie deelgebieden was een kaartje bij de enquête gevoegd. De bewoners is gevraagd de enquête in te vullen voor het gebied waar zij wonen en naar verschillen tussen de drie gebieden, als toets op de deskundigenindeling.

De cijfers voor de vragen betreffen soms een waardering (prettig-onprettig) en soms een waarneming (open-besloten). In het algemeen wordt voor de basiskwaliteiten een waardering gevraagd en voor de deelkwaliteiten meer een toestandsbeschrijving. Dit is gedaan om de bijdrage van concrete kenmerken tot de waardering van een kwaliteit te kunnen vaststellen. Zo kan in twee deelgebieden het landschap voor ruimtebeleving een 8 krijgen, terwijl het ene landschap open en het andere besloten is. Je kunt dan uit de waardering niet afleiden dat een verschillende inhoud verantwoordelijk is voor hetzelfde cijfer. De antwoorden over de dragers geven dan uitsluitend over wat die openheid of beslotenheid bepaalt. De vragenlijst staat in aanhangsel 1.

Vragen die het onderzoek moet beantwoorden:

- 3 Is er verband te leggen tussen de waardering en fysieke landschapselementen?
- 4 Zijn alle basiskwaliteiten van de hoofdingeling noodzakelijk en leiden ze tot bruikbare antwoorden?
- 5 Zijn alle deelkwaliteiten van de subindelingen noodzakelijk en leiden ze tot bruikbare antwoorden?

3 Diepte-interviews

De diepte-interviews zijn afgenomen bij 15 mensen die in de schriftelijke enquête hadden aangegeven bereid te zijn tot een nader gesprek. Zij wonen verspreid over de drie deelgebieden. Doel van de gesprekken was:

- Controle van de enquêteresultaten: Is de enquête volledig? Beschrijft hij de beleving adequaat? Is de hele beleving aan bod gekomen?
- Nagaan of er een aanvulling in het meetinstrument nodig is, speciaal voor ruilverkaveling of herinrichting.

De schriftelijke enquête is alleen verbaal. In de interviews is ook beeldmateriaal (foto's) gebruikt, om na te gaan of dan nieuwe of andere kwaliteiten genoemd worden. Verder ging de schriftelijke enquête alleen over het huidige landschap. In de interviews zijn ook vragen over de toekomst gesteld, eveneens om na te gaan of dan andere kwaliteiten genoemd worden.

Vragen die het onderzoek moest beantwoorden zijn:

- 6 Leiden de interviews tot andere resultaten dan de schriftelijke enquête?
- 7 Geven het werken met beeldmateriaal en het stellen van vragen over de toekomst aanleiding tot het noemen van nog andere kwaliteiten?

4 Het instrument

In het huidige onderzoek gaat het om een instrument om de belevingswaarde van landschappen te meten dat is toegesneden op gebruik in landinrichtingsplannen en dat eenvoudig te gebruiken is. 'Eenvoudig te gebruiken' is tweeledig. De vragenlijst moet eenvoudig in te vullen zijn door de respondenten, maar ook de antwoorden moeten ook makkelijk te interpreteren en te verwerken zijn door de onderzoeker. Nagegaan is of het gebruik van foto's en/of diepte-interviews vermeden kan worden. Voor DLG is het ook interessant te weten bij hoeveel mensen zo'n vragenlijst moet worden afgenomen. Het aantal respondenten is nu 500, maar is zo'n groot aantal nodig of kan met minder worden volstaan, en zo ja, met hoeveel?

Vragen die het onderzoek moet beantwoorden:

- 8 Is er een vragenlijst op te stellen waarin bewoners en gebruikers hun meningen over de kwaliteiten van een landschap goed kunnen weergeven en die goed te verwerken is?
- 9 Bij hoeveel mensen moet zo'n vragenlijst dan worden afgenomen?

3 Resultaten

3.1 Gebiedsindeling

De respondenten vonden de drie landschappen zoals de deskundigen die hadden ingedeeld inderdaad verschillend. Maar uit de benamingen die men aan het eigen gebied gaf volgens de belevingstypologie kon al worden afgeleid dat er misschien ook andere gebiedsindelingen mogelijk waren. Dit is in de interviews bevestigd. Daar bleek dat wanneer mensen zelf een indeling moesten maken, deze afweek van het deskundigeoordeel. De respondenten-indeling is weergegeven in figuur 2.

Een opvallende verschil tussen beide gebiedsindelingen is dat de bewoners vier gebieden onderscheidde.

- Voor hen is het rivierengebied beperkt tot de dijk en de uiterwaarden.
- Het binnendijkse gebied, dat volgens de deskundigen ook tot het rivierengebied behoort, noemde men polderlandschap, overeenkomend met het gebied rond Nijbroek.
- Het gebied ten westen van de Dorpenweg, over Emst en Vaassen, noemde men een zandgebied of een natuurlandschap, met kleinschalige landbouw en bos.
- Het gebied tussen de Dorpenweg en de Veluwedijk is een overgangsgebied tussen het zandgedeelte en het polderlandschap.

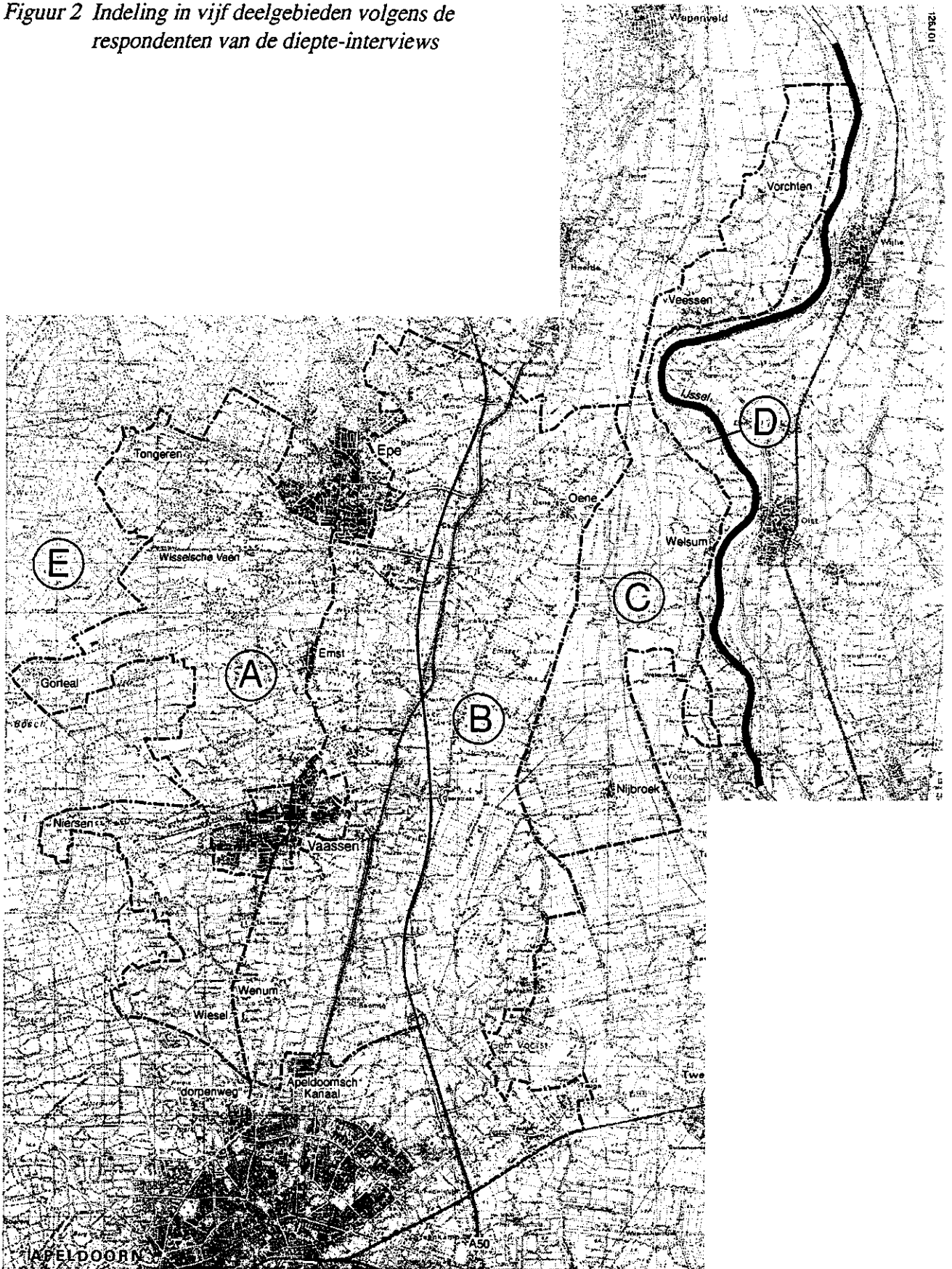
Vooral in het rivierengebied bleken de vragen van de schriftelijke enquête soms moeilijk te beantwoorden, omdat men in het door de deskundigen begrensde gebied duidelijk twee verschillende landschappen zag, met verschillende karakteristieken.

De belangrijkste criteria die de bewoners voor hun gebiedsindeling gebruikten waren:

- de grondsoort;
- hoe het water zich manifesteert;
- het gevoel van ruimte en vergezichten versus beslotenheid;
- de hoeveelheid bebouwing;
- de soort beplanting;
- het type boerderij, zoals de 'rijkdom of statigheid' die de boerenbedrijven bij de IJssel uitstralen;
- de rechtlijnigheid van wegen, kavels, sloten en beplanting in het polderlandschap.

De gebiedsindeling door de bewoners stemt gedeeltelijk overeen met de indeling die in eerder belevingsonderzoek is gevonden en die als vraag 19 in de enquête is opgenomen. Het enige verschil is dat het overgangsgebied als een duidelijk eigen type werd gezien, als een gebied met een eigen karakter. Overgangsgebieden tussen typen moeten dus aan de indeling toegevoegd worden.

Figuur 2 Indeling in vijf deelgebieden volgens de respondenten van de diepte-interviews

Conclusies

Om het meetinstrument te kunnen gebruiken moet het te beoordelen gebied landschappelijk homogeen zijn ten aanzien van de belevingskwaliteiten. Een goede gebiedsindeling is dus noodzakelijk. Er zijn drie manieren om dit te doen:

- Deskundigen stellen een gebiedsindeling samen. Deze moet dan wel gebaseerd zijn op de type-indeling zoals die in eerder belevingsonderzoek is gevonden, inclusief overgangsgebieden, en op de bovengenoemde criteria. Komt deze indeling echter niet overeen met de indeling zoals bewoners die zien, dan zijn de oordelen niet eenduidig.
- Je laat de respondenten zelf een indeling maken. Hierbij loop je het risico dat er veel verschillende indelingen komen, waardoor het beschreven gebied niet meer eenduidig is.
- Je laat de deskundige-indeling corrigeren door de bewoners, waarbij zij ook hun criteria opgeven. Dit ondervangt bovengenoemde bezwaren. Voor deze methode is gekozen.

3.2 Schriftelijke enquête

De aantallen respondenten per deelgebied zijn:

- Gebied 1, het meest westelijk gelegen, tegen de Veluwe: 322 mensen.
- Gebied 3, aan de IJssel: 130 mensen.
- Gebied 2, het overgangsgebied daartussen, 50 mensen.

Qua oppervlakte is gebied 2 maar klein en er wonen weinig mensen, maar bovendien bleek uit telefonisch commentaar dat er ook nog weerstand tegen invulling bestond, omdat men vreesde dat er verband was met landinrichtingsplannen vanwege overeenkomst tussen de kaartjes in de enquête en de kaartjes die de Dienst Landelijk Gebied bij voorlichting had getoond. Vijftig mensen is echter voldoende om groepsvergelijkingen te kunnen maken.

Er waren oordelen over basiskwaliteiten en per basiskwaliteit over deelkwaliteiten. Nu bleek vaak dat het cijfer voor een basiskwaliteit geen eenvoudige optelling of middeling is van de cijfers voor de deelkwaliteiten. Het cijfer voor de basiskwaliteit 'eenheid' kon bijv. hoger of lager zijn dan het gemiddelde van de oordelen op de deelkwaliteiten. De vraag is of hierbij wegingsprocedures een rol spelen, of dat er belangrijke deelkwaliteiten vergeten zijn. Dit is in de diepte-interviews getoetst. Een andere mogelijke verklaring is dat voor de basiskwaliteit een waardering werd gevraagd en voor de deelaspecten vaak een toestandsbeschrijving.

Een tweede opvallend resultaat speelt op een hoger niveau van beleving. Er werd een cijfer gegeven voor de aantrekkelijkheid van het landschap van het eigen gebied. Hierbij moest men aangeven door welke basiskwaliteiten die aantrekkelijkheid werd bepaald. Daarnaast kreeg elke basiskwaliteit zelf ook nog een cijfer. Er zijn nu twee vergelijkingen mogelijk:

- Tussen het cijfer voor de aantrekkelijkheid en het gemiddelde cijfer voor de basiskwaliteiten.
- Tussen de rangorde van de kwaliteiten zoals ze de aantrekkelijkheid bepalen en de rangorde van de kwaliteiten volgens hun cijfer.

Geen van beide vergelijkingen 'klopte'. Voor de eerste vergelijking geldt hetzelfde als voor de waardering van één basiskwaliteit en zijn deelqualiteiten (zie hierboven). Het cijfer voor aantrekkelijkheid is niet hetzelfde als het gemiddelde cijfer voor de basiskwaliteiten.

Wat de tweede vergelijking betreft staan de twee rangordeningen in tabel 2.

Tabel 2 Twee rangordes van de basiskwaliteiten

Volgens scores voor de basiskwaliteiten	Volgens bijdrage aan de aantrekkelijkheid
Ruimtelijkheid	Natuurlijkheid
Gebruik	Ruimtelijkheid
Eenheid	Zintuiglijke indrukken
Zintuiglijke indrukken	Historisch karakter
Eigen gebruik	Eenheid
Historisch karakter	Gebruik
Natuurlijkheid	Eigen gebruik
Overheidsbeleid	Overheidsbeleid

De rangcorrelatie (volgens Spearman) tussen beide waarderingen is niet significant. Dit betekent dat het hier om twee verschillende processen gaat en dat op grond van een beoordeling van aantrekkelijkheid niets gezegd mag worden over het relatieve belang van kwaliteiten als deze op zich zelf beoordeeld worden.

Bij de vraag naar sfeer blijken soms nog andere kwaliteiten een rol te spelen dan de in de enquête genoemde. Zaken zoals gemoedelijkheid en dorpsleven blijken eveneens van groot belang te zijn. Meestal gaat het dan om meer sociale aspecten.

De vragen over het overheidsbeleid boden weinig aanknopingspunten voor de landinrichting en landinrichtingsprojecten. Deze kunnen in het uiteindelijke meetinstrument weggelaten worden.

Conclusies

- De beleving speelt zich af op tenminste drie niveaus, waarbij het ene niveau niet rechtstreeks af te leiden is uit andere niveaus.
- Om bruikbaar te zijn voor landinrichtingsprojecten zijn enkele aanpassingen van de schriftelijke enquête gewenst.

3.3 Diepte-interviews

De belangrijkste vragen die met behulp van de interviews moesten worden opgelost, waren:

- Bevestigen de interviews de resultaten van de schriftelijke enquête?
- Zijn er bij de basiskwaliteiten belangrijke deelqualiteiten vergeten?
- Leveren de fotovragen andere kwaliteiten op dan de verbale vragen uit de enquête?
- Leveren vragen naar potentiële ontwikkelingen andere kwaliteiten op dan vragen naar de huidige toestand?

Om dit te onderzoeken zijn drie series foto's gebruikt, waarvan twee series foto's van het huidige landschap (fig. 3) in het gebied en één serie met natuurontwikkelingen en met ontwikkelingen in de landbouw, van nevenactiviteiten tot specialisatie met ontwikkelingen die mogelijk zouden kunnen gaan plaatsvinden. De foto's kwamen deels uit het gebied en deels uit andere gebieden. De foto's zijn verspreid over het gebied genomen.

De geïnterviewde mensen woonden verspreid over het gebied (fig. 4). Uit de interviews blijkt dat mensen vonden dat zij hun beleving van het landschap goed konden weergeven in de schriftelijke enquête. Alle bestaande landschapskwaliteiten zijn naar hun idee ter sprake gekomen. Wel bleek, dat kwaliteiten en deelkwaliteiten een verschillend gewicht kunnen hebben in de beleving. Hoe een weging tot stand komt hangt o.a. af van het belang dat iemand bij het landschap heeft of de activiteit waarvan men uitgaat.

Er werden geen nieuwe kwaliteiten benoemd, noch via de foto's noch via de ontwikkelingen. Wel vond men dat men in de interviews de kwaliteiten beter kon verduidelijken en specificeren – men kon meer toelichting op zijn mening geven. De foto's hielpen daarbij. De abstracte formuleringen kregen daardoor een nauwkeuriger en gedetailleerdere inhoud. Ook kon men aan de hand van de foto's beter aangeven wat de gevolgen van veranderingen voor de belevingskwaliteiten zijn en welke ontwikkelingen men wel en niet wenselijk vond in de diverse deelgebieden. Zij konden daarbij ook ingaan op de gewenste 'stapgrootte' van ontwikkelingen; hoe snel mag het gaan, om welke elementen en kenmerken gaat het vooral, welke kwaliteiten moeten gehandhaafd blijven en hoe moeten veranderingen concreet worden in:

Conclusies

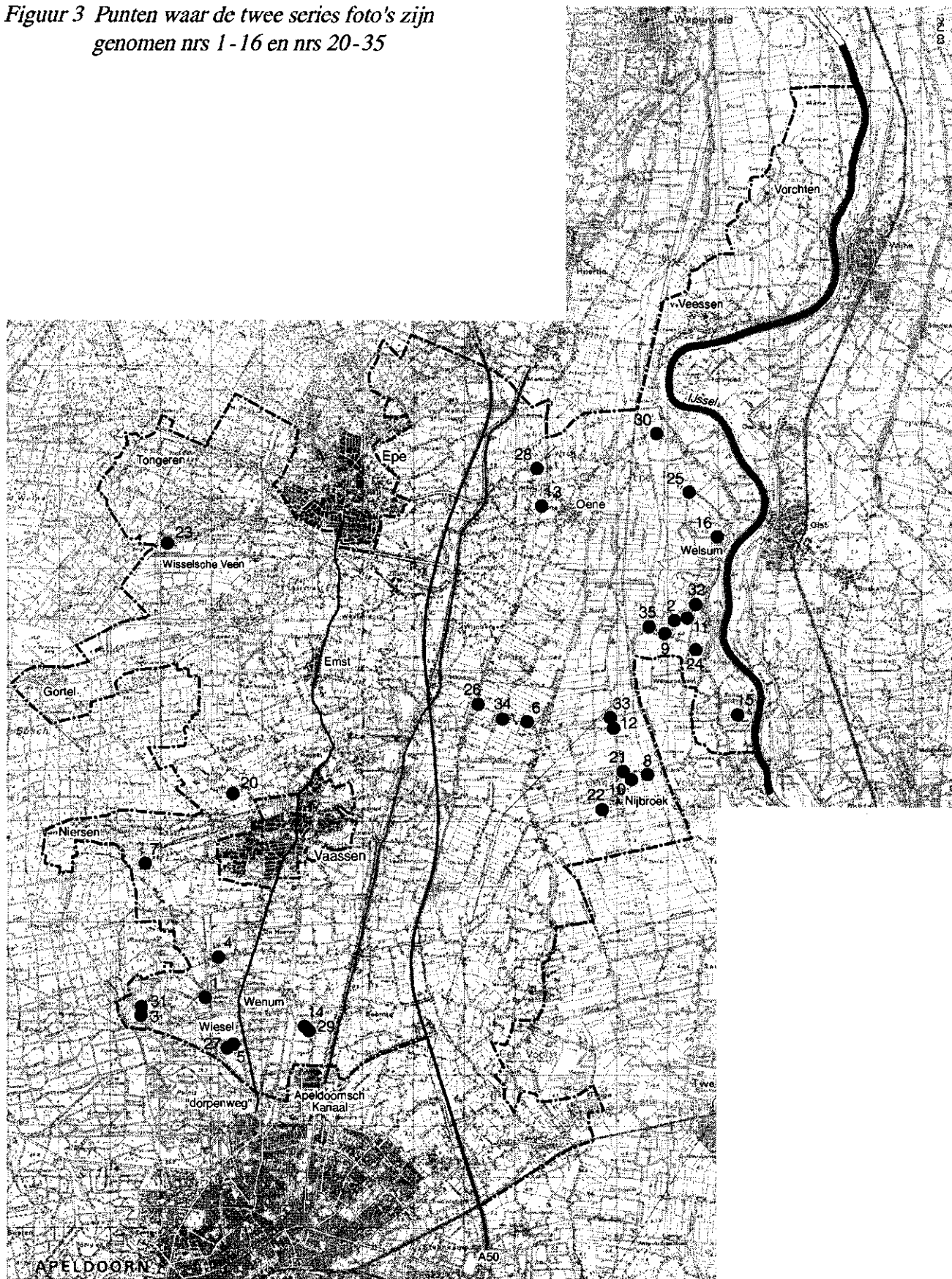
Als het alleen gaat om voor mensen belangrijke belevingskwaliteiten van het huidige landschap en de fysieke dragers daarvan, voldoet de vragenlijst. Als ook de 'stapgrootte' van de ontwikkelingen belangrijk is en je wilt die laten meebepalen door bewoners en gebruikers, dan zijn ook interviews nodig.

3.4 Het meetinstrument

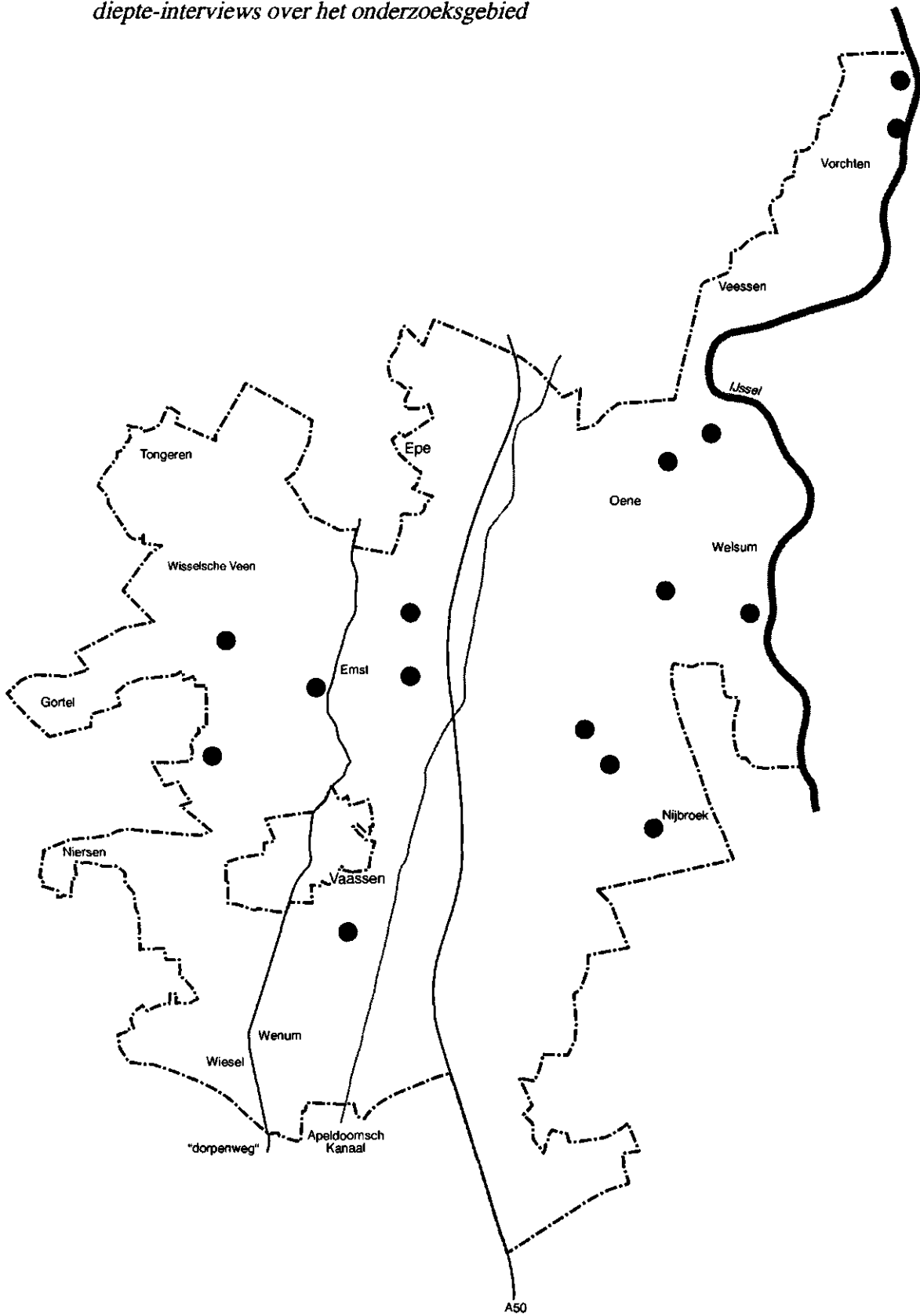
Het blijkt mogelijk een vragenlijst samen te stellen die de belevingswaarde van het landschap meet en die bruikbaar is voor landinrichtingsprojecten. Hiertoe moet de eerder ontwikkelde vragenlijst wel op een aantal punten worden aangepast en aangevuld:

- De vragen over het overheidsbeleid kunnen eruit.
- De vragen over schoonheid en sfeer kunnen eruit.
- Bij de vraag naar aantrekkelijkheid moet per basiskwaliteit een cijfer worden gegeven voor de grootte van de bijdrage.
- Bij elke basiskwaliteit moeten drie vragen worden toegevoegd:
  - Welke elementen en kenmerken van het landschap bepalen de kwaliteit?
  - Hoe zou de kwaliteit verbeterd kunnen worden?
  - Welke dingen doen er afbreuk aan?

Figuur 3 Punten waar de twee series foto's zijn genomen nrs 1-16 en nrs 20-35

Figuur 4 Spreiding van de respondenten van de diepte-interviews over het onderzoeksgebied

Om de belevingskwaliteiten te kunnen koppelen aan concrete landschapskenmerken is dus een samenspel van open en gesloten vragen vereist. Uiteindelijk worden de volgende basis- en deelskwaliteiten gemeten:

Eenheid

- Storende elementen
- Versnippering
- Eenvormigheid
- Inpassing van nieuwe elementen

Inrichting voor gebruik

- Ruimte voor functies
- Verstedelijking
- Drukte of gebruiksintensiteit
- Inrichting
- Verscheidenheid van activiteiten

Eigen gebruiksmogelijkheden

- Bereikbaarheid van het buitengebied
- Ontsluiting en routekeuze
- Overlast
- Voorzieningen
- Onderhoud en verzorging
- Belemmeringen

Historisch karakter

- Tempo en omvang van ontwikkelingen
- Restauratie
- Beheer

Natuurlijkheid

- De hoeveelheid natuur
- Het soort natuur
- De variatie in natuur
- Seizoensvariatie

Ruimtelijkheid

- Ruimtelijk patroon
- Aard en hoogte van de begrenzing
- Hoogteverschillen
- Openheid

Zintuiglijke indrukken

- Kleur
- Geluiden
- Dag en nacht
- Geuren

Daarnaast wordt gevraagd naar:

- Landschapstype
- De aantrekkelijkheid van het landschap
- Wat bij een verandering bewaard moet blijven
- Dragere
- Belemmeringen en bevorderingen voor een kwaliteit

Dit zijn zeven basiskwaliteiten, met hun deelkwaliteiten. De achtste basiskwaliteit is beheer, het onderhoud en de verzorging van het landschap. Hiernaar wordt gevraagd bij de basiskwaliteiten 'eigen gebruiksmogelijkheden' en 'historisch karakter', ofwel het landschap en de gebouwde omgeving. Het volledige instrument staat weergegeven in hoofdstuk 5.

3.5 Relatie tussen de belevingskwaliteiten en de sectorale aspecten van BEL

De basiskwaliteiten blijken een uitgebreidere betekenis te hebben dan de sectorale BEL-aspecten (zie tabel 1). Aan de andere kant omvat de belevingskwaliteit 'eenheid' minder dan het integrale BEL-effect 'identiteit'. De identiteit van een gebied wordt zowel bepaald door 'eenheid' als door de dragers van de basiskwaliteiten.

De belevingskwaliteit 'ruimtelijkheid' is veel meer dan het BEL-aspect 'schaal van de ruimte'; dat is er maar één aspect van. Het BEL-aspect 'functionaliteit' omvat twee belevingskwaliteiten: inrichting voor maatschappelijk gebruik en mogelijkheden voor persoonlijk gebruik. Een belangrijke belevingskwaliteit voor mensen is afwisseling. Afwisseling blijkt echter altijd aan een kader gebonden te zijn (Coeterier, 1996). Het wordt daarom per belevingskwaliteit vastgesteld, apart voor ruimtelijkheid, natuurlijkheid, etc.

3.6 Antwoorden op de onderzoeksvragen

In hoofdstuk 2 zijn vragen gesteld waarop het onderzoek antwoord moest geven. Vragen en antwoorden zijn:

Vraag 1: Vinden de respondenten de door deskundigen onderscheiden deelgebieden verschillend?

Antwoord: Ja, maar zelf onderscheiden ze een iets andere indeling.

Vraag 2: Hebben de door deskundigen onderscheiden deelgebieden voor de bewoners inderdaad een eigen karakter?

Antwoord: Gedeeltelijk. Soms was een deelgebied zoals de deskundigen dat onderscheiden meerledig ten aanzien van een basiskwaliteit.

Vraag 3: Is er verband te leggen tussen de waardering en fysieke landschapselementen?

Antwoord: Ja, maar deze koppeling is complex en per gebied of landschap verschillend.

Vraag 4: Zijn alle basiskwaliteiten van de hoofdindeling noodzakelijk en leiden ze tot bruikbare antwoorden?

Antwoord: Ja, alleen overheidsbeleid als beheersaspect niet.

Vraag 5: Zijn alle deelkwaliteiten van de subindelingen noodzakelijk en leiden ze tot bruikbare antwoorden?

Antwoord: De meeste wel. In de diepte-interviews zijn enkele overlappings geconstateerd, die nu zijn verwijderd.

Vraag 6: Leiden de interviews tot andere belevingskwaliteiten dan de schriftelijke enquête?

Antwoord: Nee. De interviews verduidelijken de antwoorden iets en de mensen vonden ze bevredigender omdat ze meer toelichting konden geven.

Vraag 7: Geven het werken met foto's en het stellen van vragen over de toekomst aanleiding tot het noemen van nog andere belevingskwaliteiten?

Antwoord: Nee. Ze geven wat gedetailleerdere informatie en ze zijn nuttig en nodig om de stapgrootte in het planproces te bepalen.

Vraag 8: Is er een vragenlijst op te stellen waarin bewoners en gebruikers hun meningen over de kwaliteiten van een landschap goed kunnen weergeven en die goed te verwerken is?

Antwoord: Ja. Deze staat in hoofdstuk 5.

Vraag 9: Bij hoeveel mensen moet zo'n lijst worden afgenomen?

Antwoord: Ca. 30 vragenlijsten per landschappelijk homogeen (deel)gebied geven vrijwel dezelfde uitkomsten als 500 vragenlijsten.

Opmerkingen

Gebruik van het instrument maakt belevingsonderzoek met diepte-interviews niet overbodig. Het instrument geeft een cijfer voor een kwaliteit. Diepte-interviews geven inzicht in achterliggende redenen en motieven voor dat cijfer. Ook gaan ze meer in op veranderingen en ontwikkelingen in een gebied en zijn ze heel geschikt om inzicht te krijgen in argumenten voor en tegen planalternatieven en het planproces.

Omdat de belevingskwaliteiten nu, via hun dragers, direct terug te voeren zijn op concrete landschapskenmerken, zijn ze niet alleen bruikbaar voor een 'decision support system' zoals BEL, maar bieden ze ook aanknopingspunten voor ontwerpers, zonder daarbij de ontwerprijheid aan te tasten.

Omdat de resultaten betrekking hebben op duidelijk afgegrensde, landschappelijk homogene gebieden en kwantitatief van aard zijn, lenen zij zich goed voor opname in een geografisch informatiesysteem (GIS) en een landelijk databestand. Landelijk kunnen dan belevingswaarden vergeleken worden en bijv. afwijkingen van het gemiddelde worden vastgesteld.

4 Conclusies

De belangrijkste conclusie is dat de belevingswaarde van landschappen nu gemeten kan worden. Dat er overeenstemming over kwaliteiten is stelde Christopher Alexander (1979) 20 jaar geleden al:

“Over fundamentele kwaliteiten [van ruimtelijke omgevingen] zijn mensen het in 90, 95, zelfs 99% van de gevallen met elkaar eens. Dit mogen we als een wetenschappelijk feit beschouwen.”

De vraag was alleen: welke kwaliteiten en hoe meet je ze? Daar is nu een instrument voor, met de volgende eigenschappen:

- Er zijn acht basiskwaliteiten die de belevingswaarde van een landschap bepalen. Deze beschrijven samen het karakter of de identiteit van het gebied.
- Elke basiskwaliteit is samengesteld van karakter en bestaat uit een aantal deelkwaliteiten.
- De kwaliteiten kunnen gemeten worden met behulp van schaaltechnieken, bijv. door mensen er een cijfer voor te laten geven.
- De uiteindelijke beleving is een geïntegreerd oordeel, waarin een weging van kwaliteiten plaatsvindt.
- Voor de beleving wordt de identiteit of het karakter van een landschap slechts door een beperkt aantal elementen bepaald. Dit zijn de dragers. Dragere komen in veel verschillende vormen voor.
- Er is geen eenvoudige relatie tussen dragers en kwaliteiten. Eén drager kan in meerdere kwaliteiten een rol spelen en één kwaliteit kan meerdere dragers hebben.

Het nut van het thans ontwikkelde meetinstrument is, dat het interactieve planvorming kan bevorderen: horen wat mensen kwaliteiten vinden tijdens het proces van planvorming, ofwel: het aangaan van een dialoog met bewoners en gebruikers tijdens de planvorming, ofwel de inbreng van een ‘bottom-up’ benadering in dit proces.

Het instrument wordt SPEL genoemd: Schalen voor de Perceptie en Evaluatie van het Landschap.

5 Het uitgewerkte meetinstrument SPEL

1. In het gebied waar u woont zijn verschillende landschappen aanwezig. Het kaartje geeft dit gebied weer. Het is ingedeeld in verschillende landschappen. Bent U het met deze indeling eens, of vindt U dat de grenzen anders moeten lopen? Het gaat dus om gedeelten met een eigen landschap.

Eens: ....

Oneens: ....

Als U het niet eens bent met de indeling, wilt U dan op het kaartje intekenen (met potlood of (bal) pen) hoe die wel moet zijn, dus welke delen volgens U een eigen karakter hebben?

Zou u nu de gebieden zoals ze nu uiteindelijk op het kaartje staan willen nummeren? Het hindert niet in welke volgorde.

2. Hoe zou U de landschappen van de genummerde gebieden beschrijven? Kruist U voor elk gebied aan wat van toepassing is; er zijn meerdere antwoorden per gebied mogelijk.

	Gebied 1	Gebied 2	Gebied 3	Gebied 4
a. polder, of een polderachtig landschap	....	....	....	....
b. rivierlandschap	....	....	....	....
c. natuurlandschap, bijv. bos of bosjes, wilde begroeiing, hei	....	....	....	....
d. modern agrarisch ontginningslandschap, sterk gecultiveerd	....	....	....	....
e. ouderwets boerenland	....	....	....	....
f. modern stedelijk	....	....	....	....
g. ouderwets stedelijk	....	....	....	....
h. dorps	....	....	....	....
i. landschap met intensief grondgebruik, bijv. kassen, tuinbouw, boomkwekerijen	....	....	....	....
j. waterlandschap, met plassen, meren, riet	....	....	....	....
k. recreatielandschap	....	....	....	....
l. landgoedlandschap	....	....	....	....
m. overgangsgebied (tussen welke typen? Noteer de letters)	....	....	....	....
n. anders, nl.	....	....	....	....

De volgende vragen gaan over één van de genummerde gebieden. Kiest U een gebied uit, liefst het gebied waar U woont, of het gebied dat U het best kent.

3. Over welk gebied gaat U de vragenlijst invullen?

(Zet een kruisje)

Gebied 1 ....

Gebied 2 ....

Gebied 3 ....

Gebied 4 ....

....

In deze en volgende vragen moet U steeds een cijfer tussen 1 en 10 geven. Wat een 1 en een 10 is staat bij elke vraag aangegeven. Dit werkt als volgt:

1-3 = (heel) veel van de eigenschap links,

8-10 = (heel) veel van de eigenschap rechts.

4-7 liggen daar tussenin, 4-5 iets meer van de eigenschap links, 5-6 iets meer van de eigenschap rechts. Maar het wijst zich vanzelf.

4	De eenheid van het landschap Onder eenheid wordt verstaan of het landschap duidelijk een eigen karakter heeft en hoe gaaf dat karakter nog is. Welk cijfer voor eenheid zou u het door u gekozen landschap geven? Geef een cijfer tussen 1 en 10.		
	Het landschap heeft nauwelijks (meer) een eigen karakter	←1.....10→	Het landschap heeft een heel duidelijk gaaf karakter
			Uw cijfer:
5	Wat vindt u, in verband met de eenheid van het landschap, van de volgende kenmerken? Geef weer een cijfer tussen 1 en 10		
5a	Storende elementen Er zijn veel storende elementen of ontwikkelingen in het landschap	←1.....10→	Er zijn geen storende elementen
			Uw cijfer:
5b	Versnippering Het landschap is sterk versnipperd en doorsneden	←1.....10→	Er zijn nergens barrières in het gebied, alle delen sluiten goed op elkaar aan
			Uw cijfer:
5c	Eenvormigheid Het landschap bestaat uit grote stukken van hetzelfde	←1.....10→	Het landschap is sterk opgedeeld in allemaal verschillende stukjes
			Uw cijfer:
5d	Inpassing Nieuwe dingen zijn niet goed ingepast in het landschap	←1.....10→	Nieuwe dingen zijn heel goed ingepast, bijv. met beplanting
			Uw cijfer:
Welke dingen bepalen volgens U vooral het eigen karakter van de streek? (Schrijft U zoveel mogelijk op; tenminste drie dingen).			
.....			
.....			
.....			
Welke dingen doen afbreuk aan het eigen karakter? (Schrijft U zoveel mogelijk op).			
.....			
.....			
.....			
Hoe zou het eigen karakter van de streek versterkt kunnen worden? Wat zou er dan naar Uw idee moeten gebeuren? (Schrijft U weer zoveel mogelijk op).			
.....			
6	Inrichting voor gebruik Elk landschap is ingericht voor een bepaalde vorm van gebruik, bijv. landbouw, natuur of wonen, of een combinatie van die functies. Hoe vindt u de inrichting van het landschap in uw gebied?		
	Ik vind de inrichting van het landschap helemaal niet mooi	←1.....10→	Ik vind de inrichting van het landschap heel mooi
			Uw cijfer:
7	Wat vindt U in verband met die inrichting van de volgende kenmerken?		
7a	Ruimte Het landschap is vol, functies verdringen elkaar	←1.....10→	Er is nog veel ruimte, het landschap kan de functies makkelijk bevatten
			Uw cijfer:

7b	<i>Verstedelijking</i> Het landschap is sterk verstedelijkt	←1.....10→	Het is hier nog echt landelijk	Uw cijfer:
7c	<i>Drukte</i> Er is veel verkeer in het buitengebied	←1.....10→	Er is heel weinig verkeer in het buitengebied	Uw cijfer:
7d	<i>Inrichting</i> De inrichting van het landschap is heel erg efficiënt en zakelijk	←1.....10→	De inrichting is erg los, alsof dingen hun gang maar gaan	Uw cijfer:
7e	<i>Verscheidenheid van activiteiten</i> Het landschap wordt eigenlijk maar op één manier gebruikt	←1.....10→	Het landschap wordt voor veel verschillende dingen gebruikt, er gebeurt heel veel	Uw cijfer:
Welke dingen in het landschap zijn volgens u het meest typerend voor hoe het gebruikt wordt? Waaraan kun je dat het best zien? (Liefst zoveel mogelijk noteren; tenminste drie dingen)				
.....				
.....				
.....				
Hoe zou de inrichting van het landschap naar uw idee verbeterd kunnen worden? (Hoe meer ideeën hoe beter).				
.....				
.....				
.....				
Wat belemmert volgens u een goed gebruik van het landschap?				
.....				
.....				
.....				
8	Eigen gebruiksmogelijkheden Wat vindt u van de gebruiksmogelijkheden van het landschap voor uzelf? Kunt u er alles doen wat u wilt? Welk cijfer zou u het landschap daarvoor geven? (Dit is niet alleen recreatie, maar ook er doorheen gaan naar naburige dorpen of steden, of even een eindje om).			
	Het landschap biedt maar heel weinig mogelijkheden	←1.....10→	Het landschap heeft voor mij heel veel mogelijkheden	Uw cijfer:
9	Wat vindt u daarbij van de volgende kenmerken?			
9a	<i>Bereikbaarheid van het buitengebied vanuit Uw woning</i> Het buitengebied is heel moeilijk te bereiken	←1.....10→	Het buitengebied is goed bereikbaar, ik kan er makkelijk komen	Uw cijfer:
9b	<i>Ontsluiting en routekeuze</i> Het landschap is slecht ontsloten je kunt er bijna niet in, er zijn maar enkele wegen	←1.....10→	Het landschap is heel goed ontsloten, je kunt overal komen en je hebt veel keuze van routes	Uw cijfer:
9c	<i>Overlast door lawaai, vervuiling of storend gedrag van medegebruikers</i> Er is veel overlast in het landschap	←1.....10→	Er is heel weinig overlast, je kunt nog ongestoord wandelen en fietsen	Uw cijfer:
9d	<i>Voorzieningen, zoals bankjes, afvalbakken, aparte fietspaden, ruiterspaden</i> Er zijn heel weinig voorzieningen	←1.....10→	Er zijn heel veel voorzieningen	Uw cijfer:

9e	<i>Onderhoud en verzorging van landschap en voorzieningen (schoonhouden van paden, goed en tijdig snoeien, opruimen van zwerfafval, etc.)</i> Dat is in dit gebied heel slecht	←1.....10→	Dat is hier heel goed	Uw cijfer:
9f	<i>Belemmeringen door regels en voorschriften, borden en hekken</i> Er zijn hier veel belemmeringen, je voelt je niet vrij	←1.....10→	Er zijn nauwelijks belemmeringen, je voelt je hier vrij	Uw cijfer:
Als u vindt dat er te weinig mogelijkheden zijn om buiten te recreëren, wat mist u dan, waar mist u dat, of wat belemmert u? Graag zoveel mogelijk dingen opnoemen.				
.....				
.....				
Als het onderhoud niet optimaal is, wat zou er verbeterd kunnen worden?				
.....				
.....				
10	Historisch karakter Meestal zijn er in een landschap behalve moderne ontwikkelingen ook nog wel dingen van vroeger, waaraan je kunt zien hoe het landschap er vroeger uitzag. Welk cijfer zou u het landschap geven voor historisch karakter?			
	Er is nauwelijks of niets meer van vroeger, het is een heel modern, nieuw landschap	←1.....10→	Er is nog heel veel van vroeger	Uw cijfer:
11	Wat vindt u in dat verband van de volgende kenmerken?			
11a	<i>Tempo en omvang van ontwikkelingen</i> Vernieuwingen gaan te vlug, het nieuwe overwoekert het oude	←1.....10→	Ontwikkelingen gaan langzaam, het landschap kan ze goed opnemen	Uw cijfer:
11b	<i>Restauratie</i> Het oude wordt te 'makkelijk opgeruimd en vervangen door iets nieuws	←1.....10→	Er is veel zorg en aandacht voor herstel en hergebruik van oude gebouwen en plekken	Uw cijfer:
11c	<i>Beheer</i> Oude dingen worden slecht beheerd en verwaarloosd	←1.....10→	Er is veel zorg en aandacht voor het onderhoud van oude dingen	Uw cijfer:
Welke dingen bepalen voor u vooral het historische karakter van het landschap? (Graag zoveel mogelijk noteren, tenminste drie dingen noemen).				
.....				
.....				
En welke dingen verstoren het historische karakter?				
.....				
.....				
Stel dat het rijk meer aandacht wil schenken aan historische dingen in het landschap, waar zou dan in uw gebied speciaal op gelet moeten worden?				
.....				
.....				

12	Natuurlijkheid Sommige landschappen geven de indruk dat ze zich op een natuurlijke manier ontwikkeld hebben. Ze zijn niet kunstmatig aangelegd maar spontaan zo gegroeid, met nog plaats voor plant, dier en mens. Dit wordt ook wel de natuurlijkheid van het landschap genoemd. Welk cijfer zou u het landschap in uw gebied geven voor natuurlijkheid?			
	Sterk kunstmatig van karakter	←1.....10→	Heel natuurlijk gegroeid	Uw cijfer:
13	Wat vindt U daarbij van de volgende kenmerken?			
13a	<i>De hoeveelheid natuur (planten en dieren)</i> Er is hier maar weinig natuur in de omgeving	←1.....10→	Er is hier veel natuur	Uw cijfer:
13b	<i>Het soort natuur, aangelegd versus spontaan gegroeid</i> Het meeste groen is aangelegd netjes op een rij	←1.....10→	De natuur kan hier zijn gang gaan; er is nog veel spontane plantengroei	Uw cijfer:
13c	<i>De variatie in natuur</i> De natuur is hier nogal eenvormig; er is weinig variatie in planten en dieren	←1.....10→	Er is een grote verscheidenheid aan planten en dieren	Uw cijfer:
13d	<i>Seizoensvariatie</i> Het landschap blijft grotendeels hetzelfde door de jaargetijden heen	←1.....10→	Er is veel afwisseling in de verschillende jaargetijden; elk seizoen heeft zijn eigen gezicht	Uw cijfer:
Welke dingen bepalen voor u vooral het natuurlijk karakter van het gebied? (Graag zoveel mogelijk noteren, tenminste drie dingen noemen).				
.....				
.....				
.....				
Welke dingen doen afbreuk aan het natuurlijke karakter?				
.....				
.....				
.....				
Hoe zou de natuurlijkheid van het landschap bevorderd kunnen worden?				
.....				
.....				
14	Ruimtelijkheid Elk landschap geeft een bepaalde ruimte-ervaring. Het kan open zijn, met weidse vergezichten, of juist heel erg besloten en intiem. Maar het kan ook tē open zijn, of tē benauwend. Hoe beleeft u het landschap, ruimtelijk gezien? Welk cijfer zou u het landschap daarvoor geven?			
	Het landschap geeft een heel onprettige ruimte-ervaring	←1.....10→	Het landschap geeft een heel prettige ruimte-ervaring	Uw cijfer:
15	Ruimtegevoel wordt door verschillende dingen bepaald. Wat vindt u in verband daarmee van de volgende kenmerken?			
15a	<i>Ruimtelijk patroon</i> Het landschap is strak ingedeeld, met rechte lijnen en vakken	←1.....10→	De indeling van het landschap is erg los en onregelmatig	Uw cijfer:
15b	<i>Aard en hoogte van de begrenzing</i> De begrenzing van het landschap is zwaar en ondoorzichtig	←1.....10→	De begrenzing is ijl en transparant, ruimtes lopen in elkaar over	Uw cijfer:
15c	<i>Hoogteverschillen</i> De bodem is overwegend effen en vlak	←1.....10→	Er zijn veel hoogteverschillen in het landschap, door glooiingen, heuvels, dijken	Uw cijfer:

15d	<i>Openheid</i> Het landschap is heel erg open	←1.....10→	Het landschap is heel erg besloten	Uw cijfer:
Welke dingen bepalen voor U vooral het ruimtelijk karakter van het gebied? (Liefst zoveel mogelijk opschrijven, tenminste drie noemen).				
.....				
.....				
Welke dingen tasten het ruimtelijke karakter aan of doen er afbreuk aan?				
.....				
.....				
Hoe zou de ruimtebeleving in het landschap verbeterd kunnen worden?				
.....				
.....				
16	Zintuiglijke indrukken In een landschap kun je vaak veel indrukken opdoen aan geuren, kleuren, geluiden, etc. Deze indrukken kunnen prettig of onprettig zijn. Welk cijfer zou u het landschap geven voor de indrukken die je er kunt ervaren?			
	Het landschap biedt vooral onprettige indrukken	←1.....10→	Het landschap biedt veel prettige indrukken	Uw cijfer:
17	Wat vindt u in dit verband van de volgende kenmerken?			
17a	<i>Kleur</i> Het landschap heeft heel weinig kleur	←1.....10→	Het landschap heeft een grote rijkdom aan kleuren	Uw cijfer:
17b	<i>Geluiden</i> Er zijn veel storende geluiden in het landschap, het is eigenlijk nergens meer stil	←1.....10→	Er zijn veel natuurgeluiden, zoals het ruisen van bomen, vogelgeluiden, of het is gewoon stil	Uw cijfer:
17c	<i>Dag en nacht</i> Er is nauwelijks verschil tussen dag en nacht in het landschap door licht van kassen, wegen of industrie	←1.....10→	Buiten in het landschap is het 's nachts nog echt donker	Uw cijfer:
17d	<i>Geuren</i> Onaangename geuren overheersen in het landschap, bijv. van mest (bio)industrie, verkeer	←1.....10→	Prettige geuren overheersen, bijv. van bloemen, gemaaid gras, bos na regen	Uw cijfer:
Welke dingen in het landschap geven de sterkste indrukken, wat beleeft u het sterkst? (Graag zoveel mogelijk noteren, tenminste drie dingen noemen).				
.....				
.....				
.....				
Wat doet afbreuk aan de prettige indrukken, welke storingsbronnen zijn er, of wat geeft vooral de onaangename indrukken?				
.....				
.....				
.....				
Hoe zouden prettige indrukken versterkt kunnen worden?				
.....				
.....				
18	Als er hier in de streek dingen zouden veranderen, door nieuwe ontwikkelingen, wat zou dan in elk geval bewaard moeten blijven? (Graag zoveel mogelijk noteren, tenminste drie dingen noemen).			
.....				
.....				
.....				

19	Welk totaalcijfer zou u geven voor de aantrekkelijkheid van het landschap van het door U gekozen gebied?		
	Heel onaantrekkelijk	←1.....10→	Heel aantrekkelijk
20	Waar zit dat in, hoe dragen de verschillende kenmerken van het landschap bij tot de aantrekkelijkheid? (Geef voor elk kenmerk een cijfer. 10=draagt heel sterk bij, 1=draagt niet of nauwelijks bij)		
			Uw cijfer
	a.	De gaafheid van het eigen karakter	...
	b.	De afwisseling in het landschap	...
	c.	De inrichting voor het gebruik, hoe goed het landschap is ingericht voor zijn functie(s), zoals landbouw, industrie, wonen	...
	d.	Eigen gebruiksmogelijkheden, wat je er allemaal kunt doen	...
	e.	e natuurlijkheid van het landschap	...
	f.	Historische karakter, de aanwezigheid van oude dingen	...
	g.	Het beheer van het landschap, onderhoud en verzorging	...
	h.	Ruimtelijkheid, de ruimte-ervaring in het landschap	...
	i.	De indrukken die je er kunt opdoen aan kleuren, geuren, geluiden	...
	j.	Het wisselende karakter in de seizoenen	...
	k.	anders, namelijk:.....	...
Tot slot nog enige vragen over uzelf			
21	Hoe oud bent u?		
	Jonger dan 28 jaar	....	
	28 - 56 jaar	....	
	ouder dan 56	....	
22	Hoe lang woont u al in dit gebied? (Dit is het hele gebied zoals het op het kaartje staat, bestaande uit alle genummerde gebieden en eventueel zelfs nog iets daarbuiten).		
	Minder dan 5 jaar	....	
	5 - 10 jaar	....	
	11 - 20 jaar	....	
	Langer dan 20 jaar	....	

Literatuur

Alexander, C., 1979. *The timeless way of building*. Oxford University Press, Cambridge, MA.

BEL., 1998. *Aangenaam kennis te maken ... met BEL, het Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor de Landinrichting*. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.

Coeterier, J.F., 1996. *De betekenis van structuur en complexiteit voor de beleving van het landschap*. Landinrichting, februari, p. 28-35.

Coeterier, J.F., 1997. *Een meetinstrument voor de belevingswaarde van landschappen*. Onderzoekreeks Nota Landschap nr. 9. SC-DLO rapport 559. DLO-Staring Centrum, Wageningen.

Aanhangsel 1 De enquête zoals afgenomen in Epe-Vaassen

INTRODUCTIE:

Deze vragenlijst gaat over uw beleving van het landschap.

De laatste jaren wordt in het beleid van diverse ministeries veel aandacht besteed aan het landschap en het effect van ingrepen op de kwaliteit van het landschap. Tot nu toe is die kwaliteit echter nogal vaag gebleven. Er worden veel dingen over beweerd, maar er is weinig navraag gedaan bij de échte kenners van het landschap of die beweringen wel juist zijn. Die echte kenners zijn de bewoners.

Om nu meer te weten te komen over de échte belevingswaarde van het landschap en de kwaliteiten die de bewoners écht belangrijk vinden, heeft het Ministerie van Landbouw een onderzoek opgezet, dat uitgevoerd wordt door het Staring Centrum te Wageningen, een onderzoeksinstituut van dat ministerie, en voor het Staring Centrum door bureau Intomart te Hilversum.

Er heeft al een onderzoek op landelijke schaal plaatsgevonden; nu moet dat wat genuanceerder gebeuren, en wel op streekniveau. Nu zijn de Veluwe en de grote rivieren in Nederland heel speciale landschappen. U woont daar net tussen in, op korte afstand van beide maar wel in een landschap met een eigen karakter. Daarom is uw streek uitgekozen voor vervolgonderzoek.

Uitdrukkelijk moet worden benadrukt dat dit onderzoek niets te maken heeft met plannen die momenteel spelen, noch van de gemeente, noch van de provincie, noch van andere instanties zoals infrastructuur, landinrichting e.d.

Deze vragenlijst gaat over uw persoonlijke beleving van het landschap bij u in de streek. Hiermee wordt het landschap bedoeld dat binnen de grenzen ligt van één van de kaartjes die op de volgende pagina's staan afgedrukt.

Voor dit onderzoek worden drie gebieden onderscheiden. Op de volgende pagina's zijn de drie gebieden in een kaartje aangegeven; de gebieden liggen min of meer naast elkaar, maar zijn niet even groot. Gebied 2 ligt in het midden, gebied 1 westelijk ervan en gebied 3 oostelijk tot aan de IJssel. Het is de bedoeling dat u de vragenlijst invult over één van deze gebieden, namelijk het gebied waar u zelf in woont. Woont u niet in één van deze gebieden maar is er één bij dat u goed kent, vult u de vragenlijst dan in met dat gebied in gedachten.

Bij de meeste vragen wordt een 'schoolcijfer' gevraagd, dus een getal van 1 tot en met 10. Als u op een vraag echt geen antwoord weet, kunt u het getal '97' invullen; voor ons heeft dat dan de betekenis 'weet echt niet'. Als het enigszins kan, willen wij u vragen zoveel mogelijk wél een schoolcijfer in te vullen.

Er zijn geen goede of foute antwoorden. Omdat het om uw persoonlijke beleving gaat, zijn alle antwoorden goed.

Wij willen u wel vragen om alle vragen in te vullen, want alles in een landschap kan belangrijk zijn voor de beleving.

Wilt u als eerste op één van de drie kaartjes aangeven waar u ongeveer woont?

Voor nadere inlichtingen over deze enquête kunt u bellen met de heer Coeterier, Staring Centrum Wageningen, telefoon: 0317 - 474 391.

Het is de bedoeling dat degene in uw huishouden die de vragenlijst invult, 20 jaar of ouder is. Zijn er meer personen van 20 jaar of ouder, dan bij voorkeur door degene die vanaf vandaag gerekend het eerst jarig is.

Nadat u de vragenlijst heeft ingevuld, verstuurt u deze in de bijgesloten portvrije retourenvelop. Doet u dit bij voorkeur vóór maandag 8 december aanstaande.

Gebied 1

Let op ! Het gaat alleen om het gebied binnen de vette lijnen

Als u binnen dit gebied woont, wilt u de plek waar u woont met een kruisje aangeven ?

Gebied 2

Let op ! Het gaat alleen om het gebied binnen de vette lijnen

Als u binnen dit gebied woont, wilt u de plek waar u woont met een kruisje aangeven ?

Gebied 3

Let op ! Het gaat alleen om het gebied binnen de vette lijnen

Als u binnen dit gebied woont, wilt u de plek waar u woont met een kruisje aangeven ?

Als u binnen geen van de drie gebieden woont, wilt u dan aangeven waar u wel woont?

DE VRAGENLIJST

A. Zoals gezegd is het de bedoeling dat u de rest van de vragenlijst invult met het landschap van het gebied in gedachten waar u zélf woont, of -als u in geen van de drie gebieden woont- het gebied dat u het beste kent.

Over welk gebied gaat u de rest van de vragenlijst invullen?

- gebied 1 (westelijk gebied) 1 016
- gebied 2 (middengebied) 2
- gebied 3 (oostelijk gebied) 3

1. Hoe aantrekkelijk vindt u het landschap bij u in de omgeving (en dan het héle landschap, dus alles bij elkaar), hoe hoog is uw belevingswaarde van het landschap?
Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.

017-018

(1-3 = (heel) slecht / 4-5 = onvoldoende / 6-7 = voldoende / 8-10 = (heel) goed)

cijfer:

2. Waar zit dat in, op welke kwaliteiten van het landschap heeft u uw cijfer gebaseerd?
Wat speelt allemaal een rol? Is dat de aanwezigheid, of juist de afwezigheid van:

(U KUNT MEER VAKJES AANKRUISEN)

- a) de eenheid van het landschap, de gaafheid en harmonie ervan 1 019
- b) afwisseling van het landschap 1 020
- c) het gebruik; hoe goed of slecht het landschap is ingericht voor zijn functie(s), zoals landbouw, industrie, wonen 1 021
- d) eigen gebruiksmogelijkheden, wat je er allemaal kunt doen 1 022
- e) de natuurlijkheid van het landschap 1 023
- f) historisch karakter, de aanwezigheid van oude dingen, zowel oude gebouwen als oud landschap 1 024
- g) het beheer van het landschap, bijvoorbeeld onderhoud en verzorging 1 025
- h) ruimtelijkheid, de ruimtelijke indruk van het landschap; de indeling, de openheid of beslotenheid 1 026
- i) de indrukken die je er kunt opdoen, aan kleuren, geuren, geluiden 1 027
- j) het wisselende karakter in de seizoenen 1 028

3.	<p>We gaan nu wat nader in op deze kwaliteiten.</p> <p>In deze en volgende vragen moet u steeds een cijfer tussen 1 en 10 geven. Wat de cijfers 1 en 10 betekenen, staat in respectievelijk de linker- en rechterkolom aangegeven. Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p> <p><i>EENHEID</i></p> <p>Wat vindt u van de <i>eenheid</i> van het landschap, dus of het een duidelijk eigen karakter heeft en hoe gaaf dat karakter nog is. Welk cijfer zou u het landschap geven voor eenheid? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p>			
<p>Betekenis schoolcijfer:</p> <p style="margin-left: 150px;">1 10</p> <hr style="width: 60%; margin: auto;"/>				
3a.	<p><i>Eenheid</i></p> <p>Het landschap heeft helemaal geen duidelijk eigen karakter, geen eigen gezicht.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Het landschap heeft heel duidelijk een eigen karakter en is ook nog heel gaaf.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>029-030</p>
4.	<p>Wat vindt u, in verband met de eenheid van het landschap, van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p>			
<p>Betekenis schoolcijfer:</p> <p style="margin-left: 150px;">1 10</p> <hr style="width: 60%; margin: auto;"/>				
4a.	<p><i>Samenhang</i></p> <p>Er zijn storende elementen of ontwikkelingen die eigenlijk niet in het landschap passen en die het karakter aantasten.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Alle dingen in het landschap passen goed bij elkaar.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>031-032</p>
4b.	<p><i>Maat</i></p> <p>De maat van het nieuwe past niet bij die van het bestaande; het nieuwe is te massaal; de verhoudingen kloppen niet meer; nieuwe dingen zoals stallen, fabrieken, akkers en weilanden zijn te groot.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is een goede afstemming van het nieuwe op het bestaande, wat betreft de onderlinge verhoudingen. De maat van het nieuwe stemt goed overeen met die van het oude.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>033-034</p>
4c.	<p><i>Indeling</i></p> <p>Het landschap is sterk doorsneden door wegen en/of waterlopen en opgedeeld in aparte, eigen werelden.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Alle delen van het landschap lopen in elkaar over en sluiten goed bij elkaar aan.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>035-036</p>
4d.	<p><i>Variatie</i></p> <p>Het landschap is nogal eenvormig. Boerderijen, akkers e.d. zijn veelal hetzelfde.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is veel afwisseling in bedrijfsgebouwen, in percelen, in wegen etc.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>037-038</p>
4e.	<p><i>Inpassing</i></p> <p>Nieuwe dingen zijn niet goed ingepast in het landschap.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Nieuwe dingen zijn goed ingepast in het landschap, bijvoorbeeld met beplanting.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <p>039-040</p>

5.	<p>In elk landschap gebeurt wat, elk landschap is ingericht voor een bepaalde vorm van gebruik, bijvoorbeeld landbouw of natuur. Vaak zijn er echter meer vormen van gebruik, bijvoorbeeld naast landbouw of natuur ook nog wonen, industrie, recreatie en wegen. Elke vorm van gebruik heeft zijn eigen inrichting.</p> <p>Welk cijfer zou u het landschap van uw gebied geven voor de manier waarop het is ingericht voor al die activiteiten?</p> <p>Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10. Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
5a.	<p><i>Inrichting van het landschap</i></p> <p>Het landschap is heel mooi, heel aantrekkelijk.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Het landschap is heel onaantrekkelijk.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	041-042
6.	<p>Wat vindt u, in verband met het gebruik van het landschap, van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
6a.	<p><i>Ruimte</i></p> <p>Het landschap kan alle activiteiten nauwelijks bevatten, er is geen plaats genoeg; ze verdringen elkaar.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Er is veel ruimte, het landschap kan alle activiteiten makkelijk bevatten.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	043-044
6b.	<p><i>Verandering van functie</i></p> <p>Van de oorspronkelijke agrarische functie is nog maar weinig over; veel landbouwgebied is verdwenen voor recreatie zoals een camping of een golfbaan, voor woningbouw, industrie of natuurgebied.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Het gebied is nog steeds overwegend ingericht voor de landbouw.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	045-046
6c.	<p><i>Drukke</i></p> <p>Het buitengebied is druk door het vele verkeer dat de functies met zich meebrengen.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Het buitengebied is nog rustig en stil.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	047-048
6d.	<p><i>Verscheidenheid van activiteiten</i></p> <p>Het landschap wordt eigenlijk maar op één manier gebruikt.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Het landschap wordt voor veel verschillende dingen gebruikt.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	049-050
6e.	<p><i>Inrichting</i></p> <p>Het landschap is strak en zakelijk ingericht, zo efficiënt mogelijk voor zijn functies.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>De inrichting doet niet strak en zakelijk aan maar los, alsof men de dingen hun gang laat gaan.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	051-052
6f.	<p><i>Verstedelijking</i></p> <p>Het landschap is volgebouwd.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p> <p>Het is hier nog echt landelijk.</p>	<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	053-054

7.	<p>Hoe ervaart u uw eigen gebruiksmogelijkheden van het landschap; wat je er allemaal kunt doen? Welk cijfer zou u het landschap daarvoor geven? (Dit is niet alleen recreatie, maar ook er doorheen gaan naar naburige dorpen of steden, of even een eindje om.)</p> <p>Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10. Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
7a.	<p><i>Gebruiksmogelijkheden van het landschap</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	055-056
	<p>Er zijn veel te weinig gebruiksmogelijkheden, of ze zijn te beperkt.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Ik kan er alles doen wat ik wil; er zijn heel veel mogelijkheden.</p>	
8.	<p>Wat vindt u daarbij van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
8a.	<p><i>Bereikbaarheid van het buitengebied</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	057-058
	<p>Het buitengebied is vanuit mijn huis moeilijk te bereiken.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Het buitengebied is goed bereikbaar; ik kan er makkelijk komen.</p>	
8b.	<p><i>Bewegingsvrijheid</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	059-060
	<p>Het landschap is slecht toegankelijk; er is bijvoorbeeld weinig routekeuze.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Je kunt overal komen; er is veel keuze van routes.</p>	
8c.	<p><i>Overlast</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	061-062
	<p>Je hebt vaak last van medegebruikers, bijv. van drukte, lawaai, storend gedrag, vervuiling.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Je hebt hier buiten weinig of geen last van andere mensen; je kunt nog alleen zijn, rust vinden en ongestoord wandelen of fietsen.</p>	
8d.	<p><i>Voorzieningen</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	063-064
	<p>Er zijn nauwelijks of geen voorzieningen, zoals fiets- of wandelpaden, bankjes, genoeg en schone afvalbakken, ruiterspaden, viswater.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Er zijn veel voorzieningen.</p>	
8e.	<p><i>Onderhoud</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	065-066
	<p>Door slecht onderhoud van voorzieningen en plekken kun je ze vaak slecht gebruiken, zoals overgroeide paden of dood hout in het bos.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Het onderhoud van wegen, bermen, waterlopen e.d. is hier heel goed.</p>	
8f.	<p><i>Belemmeringen</i></p>		<p>UW cijfer: <input type="text"/></p>	067-068
	<p>Er zijn hier nogal wat belemmeringen in wat je buiten kunt doen, door regels en voorschriften, borden en hekken etc.</p>	<p style="text-align: center;">← 1 .... 10 →</p>	<p>Ik voel me hier helemaal vrij in wat ik waar in het landschap wil doen.</p>	
8g.	<p>Als u vindt dat er te weinig mogelijkheden zijn om buiten te recreëren (zoals wandelen, fietsen, paardrijden, waterrecreatie), wat mist u dan waar?</p>			
	<div style="border: 1px solid black; height: 180px; width: 100%;"></div>			

9.	<p>Meestal zijn er in een landschap behalve moderne ontwikkelingen ook nog wel dingen van vroeger, waaraan je kunt zien hoe het landschap historisch gegroeid is. Welk cijfer zou u het landschap in uw gebied geven voor het historische karakter ervan, hoeveel er nog van vroeger is?</p> <p>Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10. Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
9a.	<p><i>Historisch karakter van het landschap</i></p> <p>Het is een heel modern of nieuw landschap.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Er is nog heel veel van vroeger.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	069-070
10.	<p>Wat vindt u daarbij van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p> <p style="text-align: center;">Betekenis schoolcijfer: 1 10</p>			
10a.	<p><i>Tempo van ontwikkeling</i></p> <p>De vernieuwingen gaan te vlug; er is geen rust en stabiliteit in het landschap.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Ontwikkelingen gaan langzaam; er blijft rust en evenwicht in het landschap.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	071-072
10b.	<p><i>Omvang van nieuwe ontwikkelingen</i></p> <p>Het nieuwe overwoekert het oude landschap; er is geen goed evenwicht tussen het oude en het nieuwe, tussen behoud en vernieuwing.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Er zijn niet teveel nieuwe dingen; het landschap kan ze nog goed opnemen.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	073-074
10c.	<p><i>Vormgeving</i></p> <p>Oude en nieuwe dingen passen niet goed bij elkaar wat betreft kleur, vorm of materiaal.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Nieuwe dingen hebben een aangepaste stijl, zodat ze goed passen bij het bestaande.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	075-076
10d.	<p><i>Restauratie</i></p> <p>Het oude wordt te gemakkelijk opgeruimd en ingewisseld voor iets nieuws; er ligt teveel nadruk op vernieuwing en er wordt te weinig gedaan aan het behoud van het streekkarakter.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Er is veel zorg en aandacht voor herstel en hergebruik van oude gebouwen en plekken.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	077-078
10e.	<p><i>Beheer</i></p> <p>Er is een slecht beheer van oude dingen; ze worden verwaarloosd.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p> <p>Er is veel zorg en aandacht voor onderhoud en verzorging van oude dingen; alles wordt goed bijgehouden en onderhouden.</p>	<p>UW cijfer: <input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/></p>	079-080
10f.	<p>Welke dingen bepalen voor u vooral het historische karakter van het landschap? (LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN)</p> <div style="border: 1px solid black; height: 100px; width: 100%;"></div>			

11.	Sommige landschappen kunnen sterk de indruk geven dat ze op een natuurlijke manier gegroeid zijn, niet kunstmatig aangelegd en strak ingedeeld, maar spontaan zo ontwikkeld met plaats voor plant, dier en mens. Dit is de natuurlijkeheid van het landschap. Welk cijfer zou u het landschap in uw gebied geven voor natuurlijkeheid? Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in. Betekenis schoolcijfer: <div style="text-align: center;"> 1 10 ┌───────────────────┴───────────────────┐ </div>			
11a.	<i>Natuurlijkheid van het landschap</i> Het landschap geeft nauwelijks of geen indruk van een natuurlijk gegroeid landschap; het is sterk kunstmatig.	← 1 .... 10 →	Het landschap heeft een heel hoge mate van natuurlijkeheid. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	081-082
12.	Wat vindt u daarbij van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10. Betekenis schoolcijfer: <div style="text-align: center;"> 1 10 ┌───────────────────┴───────────────────┐ </div>			
12a.	<i>De hoeveelheid groen en natuur</i> Er is hier maar weinig natuur in de omgeving.	← 1 .... 10 →	Er is hier heel veel natuur. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	083-084
12b.	<i>Het soort natuur</i> Het meeste groen hier is aangelegd: recht, of in vakken, of netjes op een rij.	← 1 .... 10 →	De natuur kan hier zijn gang gaan. Je vindt nog spontane plantengroei en veel wild. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	085-086
12c.	<i>De variatie in natuur</i> De natuur is hier nogal eenvormig; er is weinig afwisseling in planten en dieren.	← 1 .... 10 →	Er is een grote verscheidenheid aan natuur. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	087-088
12d.	<i>Seizoensvariatie</i> Het landschap blijft grotendeels hetzelfde door de jaargetijden heen.	← 1 .... 10 →	Er is veel afwisseling in het landschap in de verschillende jaargetijden; elk seizoen heeft zijn eigen gezicht. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	089-090
12e.	<i>Onderhoud en verzorging</i> Het groenonderhoud is niet best: vaak te grof, te weinig, of niet op het juiste moment	← 1 .... 10 →	Het groen wordt regelmatig en deskundig verzorgd; er wordt milieubewust mee omgegaan. UW cijfer: <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>	091-092
12f.	Welke dingen bepalen voor u vooral het natuurlijke karakter van de omgeving waar u woont? (LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN) <div style="border: 1px solid black; height: 150px; width: 100%;"></div>			

13.	Elk landschap geeft een bepaalde ruimte-ervaring. Het kan mooi open zijn, met weidse vergezichten, of juist lekker besloten en intiem. Maar het kan ook té open zijn, of te benauwd. Hoe ervaart u het landschap in uw gebied, ruimtelijk gezien? Welk cijfer zou u het landschap daarvoor geven? Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.			
	Betekenis schoolcijfer: 1 10			
13a.	Ruimte-ervaring van het landschap Het landschap geeft een heel onprettige ruimte-ervaring.	-- 1 .... 10 --	Het landschap geeft een heel prettige ruimte-ervaring.	UW cijfer: <input type="text"/>
				093-094
14.	Ruimtelijkheid wordt door veel verschillende dingen bepaald. Wat vindt u bij u in het landschap van de volgende dingen? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.			
	Betekenis schoolcijfer: 1 10			
14a.	Ruimtelijk patroon Het landschap is strak ingedeeld; in regelmatige vakken en rechte lijnen.	-- 1 .... 10 --	Het ruimtelijk patroon is los en onregelmatig.	UW cijfer: <input type="text"/>
				095-096
14b.	Aard en hoogte van de begrenzing De begrenzing van het landschap is zwaar en ondoorzichtig.	-- 1 .... 10 --	De begrenzing van het landschap is ijl en transparant.	UW cijfer: <input type="text"/>
				097-098
14c.	Ruimte maat De ruimte is verdeeld in grote stukken met hetzelfde erop.	-- 1 .... 10 --	De ruimte is verdeeld in veel kleine stukjes waar steeds wat anders gebeurt.	UW cijfer: <input type="text"/>
				099-100
14d.	Hoogteverschillen De bodem is overwegend effen en vlak.	-- 1 .... 10 --	Er zijn veel hoogteverschillen in het landschap, bijv. door heuvels, dijken, oneffenheden en/of glooiingen.	UW cijfer: <input type="text"/>
				101-102
14e.	Seizoensvariatie De ruimtebeleving van het landschap is het hele jaar door zo'n beetje hetzelfde.	-- 1 .... 10 --	In elk jaargetijde is de ruimtebeleving weer anders.	UW cijfer: <input type="text"/>
				103-104
14f.	Openheid Het landschap is heel erg open.	-- 1 .... 10 --	Het landschap is heel erg besloten.	UW cijfer: <input type="text"/>
				105-106
14g.	Welke dingen bepalen voor u vooral het ruimtelijke karakter van de streek? (LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN) <div style="border: 1px solid black; height: 150px; margin-top: 10px;"></div>			

15.	<p>In een landschap kan men veel indrukken opdoen, zoals geuren, kleuren, geluiden etc. Deze indrukken kunnen aanzienlijk bijdragen tot de belevingswaarde. Welk cijfer zou u het landschap geven voor de indrukken die je er kunt ervaren? Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p>				
<p>Betekenis schoolcijfer:</p> <p style="margin-left: 100px;">1 10</p> <hr style="width: 60%; margin: auto;"/>					
15a.	<p><i>Belevingswaarde van het landschap</i></p> <p>Weinig of vooral onprettige indrukken van het landschap.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Veel verschillende en voornamelijk prettige indrukken van het landschap.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div>	107-108
16.	<p>Wat vindt u in dit verband van: Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p>				
<p>Betekenis schoolcijfer:</p> <p style="margin-left: 100px;">1 10</p> <hr style="width: 60%; margin: auto;"/>					
16a.	<p><i>Geluiden</i></p> <p>Buiten in het landschap is vaak veel lawaai; het is er eigenlijk nergens meer stil.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Je kunt hier nog veel natuurgeluiden horen, zoals het ruisen van bomen en geluiden van dieren en vogels, of het is gewoon stil.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div>	109-110
16b.	<p><i>Dag en nacht</i></p> <p>In het buitengebied verdwijnt het verschil tussen dag en nacht steeds meer, vooral door de verlichting van wegen, kassen of industrieterreinen.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is buiten in het landschap nog een duidelijk verschil tussen dag en nacht: 's nachts is het er nog echt donker.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div>	111-112
16c.	<p><i>Geuren en kleuren</i></p> <p>Onaangename geuren overheersen hier in het landschap, bijvoorbeeld van (bio-)industrie of mest of auto's.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er zijn hier in het landschap nog veel natuurlijke geuren, niet alleen van bloemen en planten, maar bijvoorbeeld ook van bos na regen, of van gemaaid gras.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div>	113-114
16d.	<p><i>Afwisseling</i></p> <p>De indrukken die je hier kunt opdoen zijn overal vrijwel hetzelfde.</p>	<p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is een grote variatie aan indrukken. Op elk plekje kun je weer wat anders ervaren.</p>	<p>UW cijfer:</p> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div>	115-116
16e.	<p>Welke indrukken bepalen het sterkst uw beleving van het landschap? (LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 INDRUKKEN)</p> <div style="border: 1px solid black; width: 100%; height: 150px; margin-top: 10px;"></div>				

17.	<p>Welk cijfer zou u geven voor het beleid dat de overheid met betrekking tot het landschap voert? (Dit is zowel: hoe goed zijn de plannen, als: hoe goed worden ze uitgevoerd. Voor de goede orde willen wij nog eens bedrukken dat uw gegevens vertrouwelijk worden behandeld. Uw mening wordt uitsluitend als getal gebruikt, losgekoppeld van de afzender.)</p> <p>Als u écht niet weet welk cijfer u wilt geven, vult u dan '97' in.</p>				
<p>Betekenis schoolcijfer:</p>					
17a.	<p><i>Overheidsbeleid m.b.t. het landschap</i></p> <p>Heel ontevreden: het beleid is op meerdere punten slecht.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Heel tevreden: er wordt een heel goed beleid gevoerd.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	117-118
18.	<p>Wat vindt u in dit verband van het volgende? Geef een (school)cijfer tussen 1 en 10.</p>				
<p>Betekenis schoolcijfer:</p>					
18a.	<p><i>Het steunen van bewonersinitiatieven</i></p> <p>Er is nauwelijks of geen steun voor initiatieven van bewoners, bijv. voor vrijwillig landschapsbeheer.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is veel steun voor initiatieven van bewoners.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	119-120
18b.	<p><i>Inschakelen van bewoners</i></p> <p>Men maakt zelden of nooit gebruik van kennis van bewoners bij het maken van plannen.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Men maakt vaak en veel gebruik van kennis van bewoners.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	121-122
18c.	<p><i>Voorlichting</i></p> <p>Er is nauwelijks of geen informatie en voorlichting over voorgenomen plannen.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er wordt veel informatie en voorlichting gegeven.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	123-124
18d.	<p><i>Gelijke behandeling</i></p> <p>Bepaalde groepen krijgen voorrang, zoals automobilisten of forenzen, waardoor andere groepen minder aandacht krijgen.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Men geeft alle groepen evenveel aandacht; er wordt niemand voorgetrokken of bevoordeeld ten koste van anderen.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	125-126
18e.	<p><i>Toezicht</i></p> <p>Er is weinig toezicht en controle op de naleving van regels; ook naleving door de overheid zelf, bijvoorbeeld dat ze dingen oogluikend toelaat.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is een scherp toezicht op de naleving van regels, bijvoorbeeld op het illegaal storten van puin of afval, bouwverordeningen etc.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	127-128
18f.	<p><i>Kwaliteit van plannen</i></p> <p>Er is onvoldoende kwaliteit van plannen, bijv. omdat men onvoldoende rekening houdt met het karakter van de omgeving, te modern wil zijn, dingen te groots wil aanpakken, geen lijn in de ontwikkelingen brengt.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>De plannen zijn meestal heel goed.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	129-130
18g.	<p><i>Afstemming tussen instanties (denk aan afstemming tussen gemeenten, tussen de gemeente en de provincie, of tussen de gemeente of de provincie en diensten van diverse ministeries)</i></p> <p>Er is nauwelijks of geen afstemming tussen de verschillende instanties wat betreft hun plannen voor het buitengebied.</p>	<p>1 10</p> <p>← 1 .... 10 →</p>	<p>Er is veel afstemming.</p>	<p>UW cijfer:</p> <p><input type="text"/></p>	131-132

19. Hoe ziet het landschap in uw omgeving er uit; hoe zou u dat beschrijven?

(KRUIS AAN WAT VAN TOEPASSING IS; ER ZIJN MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK)

a) polder, of een polderachtig landschap	☐	1	h) dorps	☐	1
b) rivierlandschap	☐	1	i) landschap met intensief grondgebruik, bijvoorbeeld kassen, tuinbouw, boomkwekerijen	☐	1
c) een natuurlandschap, bijv. bos of bosjes, wilde begroeiing, hei	☐	1	j) waterlandschap, met plassen, meren, riet	☐	1
d) modern agrarisch ontginningslandschap, sterk gecultiveerd	☐	1	k) recreatielandschap	☐	1
e) ouderwets boerenland	☐	1	l) landgoedlandschap	☐	1
f) modern stedelijk	☐	1	m) anders, namelijk:		
g) ouderwets stedelijk	☐	1	. . . . .	☐	1

133-145

20. Welke dingen bepalen voor u vooral de sfeer van het landschap bij u in de omgeving?

(LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN)

21. Welke dingen bepalen voor u vooral de schoonheid van het landschap; hoe mooi het is?

(LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN)

22. Als er hier in de streek dingen zouden veranderen, welke dingen of kwaliteiten zouden dan in elk geval bewaard moeten blijven?

(LIEFST ZOVEEL MOGELIJK NOTEREN; TENMINSTE 3 DINGEN / KWALITEITEN)

23a.	<p>Wij veronderstellen dat u niet alleen het gebied waarover u de vragen hebt ingevuld goed kent, maar dat u ook bekend bent met de gebieden op de beide andere kaartjes.</p> <p>Als u de kaartjes van de drie gebieden bekijkt, wat vindt u dan van het verschil tussen gebied 1 en 2, wat landschap betreft?</p>	<p>groot verschil in landschap . . . . . ☐ 1</p> <p>landschappelijk gezien enigszins verschillend . . . . . ☐ 2</p> <p>ze hebben overwegend hetzelfde landschap . . . . . ☐ 3</p> <p>weet niet . . . . . ☐ 7</p>	146
23b.	<p>En wat vindt u van het verschil tussen gebied 1 en 3?</p>	<p>groot verschil in landschap . . . . . ☐ 1</p> <p>landschappelijk gezien enigszins verschillend . . . . . ☐ 2</p> <p>ze hebben overwegend hetzelfde landschap . . . . . ☐ 3</p> <p>weet niet . . . . . ☐ 7</p>	147
23c.	<p>En wat vindt u van het verschil tussen gebied 2 en 3?</p>	<p>groot verschil in landschap . . . . . ☐ 1</p> <p>landschappelijk gezien enigszins verschillend . . . . . ☐ 2</p> <p>ze hebben overwegend hetzelfde landschap . . . . . ☐ 3</p> <p>weet niet . . . . . ☐ 7</p>	148
<p>TOT SLOT NOG ENKELE ALGEMENE VRAGEN.</p>			
24.	<p>Bent u man of vrouw?</p>	<p>man . . . . . ☐ 1</p> <p>vrouw . . . . . ☐ 2</p>	149
25.	<p>Hoe oud bent u?</p>	<p>tot 32 jaar . . . . . ☐ 1</p> <p>32 tot en met 56 jaar . . . . . ☐ 2</p> <p>ouder dan 56 jaar . . . . . ☐ 3</p>	150
26.	<p>Welke opleiding hebt u?</p>	<p>lagere (beroeps)opleiding . . . . . ☐ 1</p> <p>middelbare (beroeps)opleiding . . . . . ☐ 2</p> <p>hogere (beroeps)opleiding . . . . . ☐ 3</p>	151
27.	<p>Wat is uw postcode?</p>	<p><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p>	152-15

28.

Zou u eventueel bereid zijn ook nog deel te nemen aan het vervolg van dit onderzoek? Dat bestaat uit een gesprek bij u thuis, op een tijdstip dat u het best uitkomt, over wat er in het verleden in het gebied is gebeurd, wat er in de toekomst nog met het landschap zou kunnen gebeuren en welke wensen u daarbij heeft. Er worden dan ook foto's van het gebied gebruikt. Dat vervolgonderzoek wordt uitgevoerd door medewerkers van het Staring Centrum.

ja 1

nee 2

Zo ja, zou u dan uw telefoonnummer kunnen noteren; dan nemen wij contact met u op om te horen of u nog steeds wilt, en zo ja, om een afspraak met u te maken.

Telefoonnummer:

158

159-169

DIT WAREN DE VRAGEN.
HARTELIJK DANK VOOR UW MEDEWERKING.

VOOR NADERE INLICHTINGEN OVER DEZE ENQUÊTE OF HET VERVOLGONDERZOEK KUNT U BELLEN MET DE HEER COETERIER,
STARING CENTRUM WAGENINGEN, TELEFOON: 0317 - 474 391.